

Katedra: Geografie

Studijní program: Aplikovaná geografie

Studijní obor: Aplikovaná geografie

HIPOTRASY LIBERECKÉHO KRAJE HORSE RIDING IN LIBEREC REGION

Bakalářská práce: 12-FP-KGE- 023

Vedoucí práce: Mgr. Klára Popková, Ph.D

Konzultant: Mgr. Eva Hornová,
Iveta Jelínková, DiS.

Autor:

Jan HORÁK

Podpis:

.....

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
77	0	6	8	19	18

V Liberci dne: 27. 4. 2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan HORÁK**
Osobní číslo: **P09000161**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Aplikovaná geografie**
Název tématu: **HIPOTRASY LIBERECKÉHO KRAJE**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Zásady pro vypracování:

CÍL:

1. analýza současného stavu hipotras v Libereckém kraji
2. vytyčení a zmapování tras s možností vybudování hipotras
3. projekt na návrh vybudování a udržitelnost vybrané pilotní hipotrasy v Libereckém kraji

POŽADAVKY:

1. studie problematiky venkovské turistiky se zaměřením na oblast hipoturistiky
2. vytvoření datového modelu pro možnost liniového podkladu hipotras pro mapový portál cestovního ruchu LBK (www.liberecky-kraj.cz)
3. webová prezentace výsledků práce

METODY:

rešeršní práce, práce v GIS, studium odborné literatury, konzultace s odborníky, terénní průzkum, sběr, analýza a zpracování dat

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

ANDRLOVÁ, M. (2008): Na koni křížem krážem po Česku.FRAGMENT, Praha, 128 s.

HOLLÝ, K. (2007): Jezdecká turistika. Montanex, Ostrava, 110 s.

CHYTRÝ, M., et al., Katalog biotopů České republiky, 1. vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny, 2001. 307 s.

SLOCUM, T.; MCMASTER, R.; KESSLER, F.; HOWARD, H. (2009): Thematic Cartography and Geovisualization. Vyd. 3., Upper Saddle River, Prentice Hall, Inc.

ŠMÍDA, J.; KOŠKOVÁ, I.; MODRÝ, M. (2008): Atlas životního prostředí Libereckého kraje. Liberecký kraj, Liberec, 44 s.

ŠPIČÁKOVÁ, H.;KOZUMPLÍKOVÁ A., [200?]: Parametry pro návrhy hipotras. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno, 7 s.DostupnéWWW:

<www.utok.cz/sites/default/files/data/USERS/.../clanek_hipo_parametry.pdf>.

VOŽENÍLEK, V. (2002): Zásady tvorby mapových výstupů. Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého Olomouc, Ostrava, 42 s. Dostupné WWW:<http://gis.vsb.cz/panold/Skoleni_Texty/TextySkoleni/kartografie.pdf>.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Klára Popková, Ph.D.

Katedra geografie

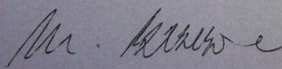
Konzultant bakalářské práce:

Mgr. Eva Hornová

Krajský úřad Libereckého kraje

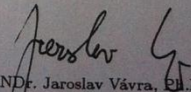
Datum zadání bakalářské práce: 4. května 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.

zástupce vedoucího katedry

dne 30-03-2011

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Název práce: Hipotrazy Libereckého kraje

Jméno a příjmení autora: Jan HORÁK

Osobní číslo: P09000161

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 27. 4. 2012

Jan HORÁK

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucí bakalářské práce Mgr. Kláře Popkové, Ph.D. za cenné rady a čas, který mi věnovala. Děkuji také konzultantům, jmenovitě Mgr. Evě Hornové a Ivetě Jelínkové, DiS za odbornou konzultaci a vstřícný přístup při vedení praxe.

V neposlední řadě děkuji své rodině, blízkým přátelům a spolužákům za podporu při studiu a psaní závěrečné práce.

ANOTACE

Závěrečná práce je věnována hipoturistice v Libereckém kraji. Hodnotí současnou situaci a analyzuje stav hipostezek. Je rozdělena do 6 částí. První část je věnována Libereckému kraji: obecné charakteristice a cestovnímu ruchu. Druhá část pojednává o venkovské cestovní turistice, ze které vychází hipoturistika. Třetí část je věnována právě hipoturistice. Charakterizuje jezdeckou turistiku, popisuje základní vybavenost hipostezek, lokalizuje stav v Libereckém kraji, v České republice, ale i v Evropě. Čtvrtá část se zabývá projektem návrhu páteřní hipostezky. Zmíněna je i legislativa a finance spojené s návrhem. V páté části je popsána navržená páteřní stezka a její lokalizace. Poslední část je věnována mapovým výstupům a diskuzi o postupu tvorby map.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hipoturistika, hipostezka, cestovní ruch, agroturistika, Liberecký kraj

ANNOTATION

The Bachelor's thesis deals with horse riding in Liberec region. It evaluates the current situation and analyses the state of horse routes. The thesis is divided into 6 parts. The first one deals with Liberec region, its general characterisation and tourism. The second part concerns itself with rural tourism, which was the beginning of horse riding. The third part is about horse riding itself. It describes horse riding tourism, the basic facilities of horse routes and locates the situation in Liberec region, in the Czech Republic, but also in Europe. The fourth part works at the project of the main horse route design. The legislation and finances related to the project are also mentioned. In the fifth part the designed main horse route and its localization are described. The last part deals with the map outcomes and discussion about the process of making the maps.

KEYWORDS

Horse riding, horseroute, tourism, agrotourism, Liberec region

OBSAH

1	ÚVOD.....	14
2	LIBERECKÝ KRAJ, CESTOVNÍ RUCH.....	16
2.1	Obecná charakteristika Libereckého kraje	16
2.2	Cestovní ruch	17
2.3	Cestovní ruch v Libereckém kraji	18
2.4	Lokalizačních předpoklady cestovního ruchu.....	21
2.4.1	Přírodní potenciál a předpoklady cestovního ruchu	21
3	VENKOVSKÝ CESTOVNÍ RUCH	26
3.1	Venkovská turistika.....	26
3.2	Agroturismus.....	26
4	HIPOTURISTIKA, HIPOSTEZKY V LIBERECKÉM KRAJI	27
4.1	Charakteristika hipoturistiky	27
4.2	Dělení hipoturistiky.....	27
4.3	Infrastruktura hipoturistiky	28
4.4	Hipoturistika v Libereckém kraji	29
4.4.1	Občanské sdružení Jezdecké stezky Libereckého kraje	30
4.4.2	Jezdecké stanice v Libereckém kraji	30
4.4.3	Jezdecké stezky v Libereckém kraji	32
4.5	Hipoturistika v České republice	33
4.5.1	Financování hipoturistiky	34
4.5.2	Hipoturistika v jednotlivých krajích	35
4.5.2.1	Kraj Vysočina	35
4.5.2.2	Zlínský kraj.....	36
4.5.2.3	Pardubický kraj.....	36
4.6	Hipoturistika v Evropě	37
4.6.1	Rakousko	37

4.6.2	Německo	37
4.6.3	Anglie.....	38
4.7	Pravidla a pokyny k užívání hipostezek v ČR	38
4.8	Cíle hipoturstiky.....	38
4.9	SWOT analýza	39
4.10	PARAMETRY HIPOSTEZEK.....	43
4.10.1	Obecná charakteristika.....	43
4.10.2	Trasování	44
4.10.3	Technické parametry.....	47
4.10.3.1	Úvaziště	48
4.10.3.2	Směrové značky a tabule	48
4.10.3.3	Informační panely.....	49
5	PROJEKT NÁVRHU VYBUDOVÁNÍ PÁTEŘNÍ HIPOSTEZKY	51
5.1	Legislativa v hipotursitice	51
5.2	Návrh páteřní hipostezky	52
5.3	Finance spojené s návrhem páteřní hipostezky	53
5.4	Udržitelnost projektu.....	53
6	NÁVRH VYBUDOVÁNÍ PÁTEŘNÍ HIPOTRASY	55
6.1	Aplikace hodnot lokalizačních předpokladů cestovního ruchu na Liberecký kraj v závislosti na hipoturistice.....	55
6.2	Lokalizace navrhované páteřní hipostezky	56
6.3	Návrh páteřní hipostezky	56
6.3.1	Popis páteřní hipostezky	56
6.3.2	Vytyčení páteřní hipostezky	57
6.4	Možná rizika navrhované páteřní hipostezky	58
7	MAPOVÉ VÝSTUPY	60
7.1	Vytvoření mapového výstupu vhodnosti krajiny v Libereckém kraji pro hipoturistiku	60

7.2	Vytvoření mapového výstupu páteřní hipostezky	61
8	ZÁVĚR.....	62
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	66

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Pokoj pro hosty, jezdecká stanice Selský dvůr.....	32
Obr. 2: Úvaziště, jezdecká stanice Živý skanzen.....	48
Obr. 3: Směrová značka pro hipoturistiku	49
Obr. 4: Informační panel a posezení, jezdecká stanice Živý skanzen	49
Mapa 1: Územně veřejná správa Libereckého kraje, 2012.....	17
Mapa 2: Mapa marketingových turistických regionů Libereckého kraje, 2008	19

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Seznam chráněných území v Libereckém kraji.....	20
Tab. 2: Výšková stupnice podle Mariota	22
Tab. 3: Rozdělení relativních výškových rozdílů podle Mazúra s přirovnáním k nadmořské výšce.....	23
Tab. 4: Vhodnost pěší, cyklo a hipo turistiky v závislosti na relativní výškové členitosti a sklonu svahů.....	24
Tab. 5: Seznam jezdeckých stanic Libereckého kraje	31
Tab. 6: SWOT analýza.....	42
Tab. 7: Minimální a maximální sklon nezpevněných cest.....	45
Tab. 8: Klasifikace stupnice jezdeckých tras.....	46

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	-	Česká republika
EU	-	Evropská unie
CHKO	-	chráněná krajinná oblast
JSLK	-	Jezdecké stezky Libereckého kraje
LK	-	Liberecký kraj
NP	-	národní park
OPPS SR-ČR	-	Operační programy přeshraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika
Sb.	-	Sbírka
PRV	-	Program rozvoje venkova
ROP	-	Regionální operační program

1 ÚVOD

Práce uvádí čtenáře do problematiky hipoturistiky v Libereckém kraji. Zabývá se jejím vznikem, podrobným popisem a aktuálním stavem. Druhá část práce je věnována návrhu hipostezky v Libereckém kraji. Součástí práce jsou i mapové výstupy, které vycházejí z předpokladů vhodné krajiny pro hipoturistiku.

Tento druh volnočasové aktivity je pro širokou veřejnost málo známý a její současný stav v kraji je značně nevyhovující. Práce by měla objasnit příčiny aktuální situace a předložit její možné řešení.

Hlavní cílem je navrhnout projekt vybudování nové páteční hipostezky, který je řešen i po stránce legislativní, finanční a zabývá se udržitelností. Nejdůležitější částí je návrh hipostezky, který je vyznačen v mapě, spolu s popisem. Vše je podloženo analýzou vhodnosti krajiny pro hipoturistiku podle přírodních podmínek.

Dalším, velmi podstatným cílem, je analýza současného stavu z hlediska cestovního ruchu, dále zjištění rozsahu existujících hipostezek v kraji, které jsou značené podle metodiky Klubu českých turistů. Cílem je lokalizovat sdružení, která se zabývají jezdeckou turistikou a starají se o hipostezky.

Pro zhodnocení stavu situace je nutné proniknout do výše zmíněné problematiky nastudováním odborné literatury, podniknutím terénního průzkumu krajiny, setkáním s odborníky z dané oblasti a navázáním kontaktů s místními skupinami. Díky praxi, konané v rámci závěrečné práce, lze získat další informace potřebné k návrhu projektu. Zdrojů, které se zabývají zvoleným tématem, není mnoho z důvodu krátké historie tohoto druhu turistiky. Dříve konané semináře a přednášky z oboru poskytují dokumentace a sborníky o problematice a různé návrhy stezek, kterými by se mohl inspirovat liberecký projekt hipostezek Hipoturistika je fenomén, který do České republiky postupem času přicházel po vzoru z Velké Británie, ve které vznikl. Proto není na českém trhu dostatek literatury, která by pomohla situaci zlepšit.

Práce je rozdělena do jednotlivých kapitol. Základním pilířem je téma cestovního ruchu. Ten je popsán obecně a dále konkrétně se zaměřením na Liberecký kraj. Práce pokračuje kapitolou o venkovské turistice, se kterou je spjata hipoturistika.

Ta je rozebrána od základů, hodnotí stav jak ve světě, tak i v ČR, konkrétně pak v Libereckém kraji. Samotný projekt je rozčleněn na určité části. Návrhu je věnována samostatná kapitola obsahující lokalizaci, zajímavá místa a popis hipostezky. V poslední kapitole jsou popsány mapové výstupy, které se vážou na návrh jezdecké stezky. Práci doplňují tabulky, mapy a fotodokumentace vztahující se k tématu.

2 LIBERECKÝ KRAJ, CESTOVNÍ RUCH

2.1 Obecná charakteristika Libereckého kraje

Liberecký kraj zaujímá severní část České kotliny, Jizerské hory, západní část Krkonoš spolu s přilehlým Krkonošským podhůřím a kus východní části Lužických hor. Obklopují ho hned dva sousedící státy: Německo (přesněji Spolková země Sasko s okresem Löbau – Zittau s délkou hranic přes 20 km) a Polsko (Dolnoslezské vojvodství se 130 km dlouhou hranicí). V Libereckém kraji je tak místo, kde se střetávají tři státy v jednom geografickém bodě, takzvané Trojmezí v Hrádku nad Nisou. Díky této výjimečné poloze došlo ke vzniku prvního euroregionu v ČR, Euroregionu Nisa. Celková plocha tohoto euroregionu je 12436 km², česká strana z toho zabírá 20%. V České republice sousedí s kraji Ústeckým na západě, Královéhradeckým na východě a se Středočeským na jihu (Český statistický úřad: Charakteristika Libereckého kraje 2011a).

V Libereckém kraji žije 440 490 obyvatel s průměrnou hustotou 139,1 obyvatel na km². Rozloha kraje je 3 163 km², Liberecký kraj má tedy nejmenší rozlohu v České republice. Malé rozloze odpovídá i menší počet obcí. V Libereckém kraji se nachází 215 obcí, které jsou rozesety do čtyř okresů: Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, a Semily. Dále spolu s Pardubickým a Královéhradeckým krajem tvoří NUTS II. Severovýchod (nomenklatura územních statistických jednotek, které slouží ke statistickým účelům statistického úřadu Evropské unie). Svoji rozlohou zabírá necelá 4,0% z celkové plochy ČR. Jelikož je Liberecký kraj tak malý a je usazen na severu, je převážně hornatý, avšak výšková členitost jej řadí spíše do pahorkatiny (Český statistický úřad: Charakteristika Libereckého kraje 2011b).

Liberecký kraj se může chlubit velkou pestrostí přírodních ekosystémů, stejně tak i rozsáhlou koncentrací chráněných území. Nachází se zde nejstarší národní park Krkonoše, přesněji západní část. CHKO Jizerské hory je rozprostřena na severu. Celkově se na území nachází 5 chráněných oblastí (České středohoří, Jizerské hory, Lužické hory, Český ráj a Kokořínsko), dále 8 národních přírodních rezervací, 8 národních přírodních památek, 35 přírodních rezervací, 62 přírodních památek (Český statistický úřad: Charakteristika Libereckého kraje 2011c).

Klima Libereckého kraje balancuje mezi lehce chladným a mírně teplým. Na horách, tedy na severovýchodě, je klima chladnější, kdežto na západě je tepleji. V kraji je převaha průmyslu, z historického pohledu především průmysl sklářský a textilní (Český statistický úřad: Charakteristika Libereckého kraje 2011d).

Co se týče ekonomicky, díky výhodnějším podmínkám v zemích dálného východu se průmysl přesunul tam a původní výroba bižuterie a tkanin upadala. Nyní je rozšířen automobilový průmysl a výroba pryžových a plastových výrobků.

Mapa 1: Územně veřejná správa Libereckého kraje, 2012

Zdroj: Autor práce

2.2 Cestovní ruch

Cestovní ruch je mnohostrannou složkou národního hospodaření. Přináší nemalé finanční příjmy díky tomu, že lidé chtějí obohatit svůj životní styl. Přispívá k rozvoji a udržitelnosti, ale je to i nepostradatelný jev ekonomiky. Zasahuje hned do několika odvětví. Samotná investice není tak vysoká v poměru k následnému užívání. Jedná-li se například o rekonstrukci starého hradu, vložené investice mohou být splaceny následnou návštěvností zrekonstruované památky.

Takto lze chápat i vybudování trasy určené pro koně s jezdci. Lidé budou navštěvovat stezku, pozvednou socioekonomický rozvoj měst/obcí nedaleko stezek, a obohatí tak atraktivitu kraje. Dojde k propojení jak města/obcí, tak i krajů, může dojít i ke spojení se zahraničními stezkami.

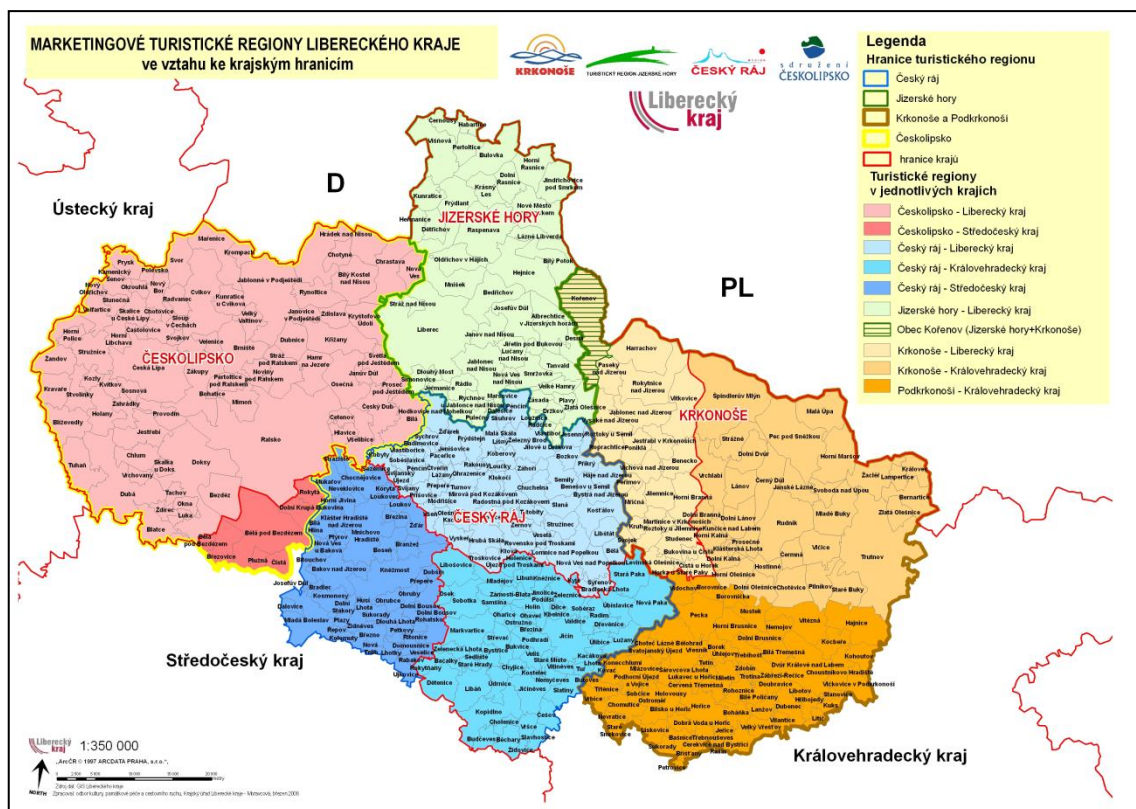
Největší změny v České republice nastaly po roce 1989. Cestovní ruch se začal výrazně měnit a budovat díky větší propustnosti státních hranic, svobodě podnikat a volnému prodeji. A protože do roku 1989 byla Česká republika oddělena od ostatních států, stala se tak oblíbenou a neprozkoumanou malou zemí střední Evropy. Turisté během několika let navštívili neprozkoumaná místa, pamětihodnosti a krajinu. Avšak tento velký zájem postupně opadal. Zájem o neprozkoumanou zemi klesal, neboť lidem nestačil pouhý základ: stezky bez informačních panelů, strohé kiosky či koupání v přírodě bez pláží. Žádali i něco navíc, a proto nastalo období, kdy byl na cestovní ruch kladen větší důraz a pečlivost (Ryglová 2009, s. 7).

Obecně je cestovní ruch rozdělován do dvou oblastí. První je chápána jako oblast spotřeby. Jde o uspokojování potřeb, rozvíjení se a poznávání. Druhá oblast je ekonomická. Zaměřuje se na podnikatelskou sféru, finance a rozvoj. Proto se nesetkáváme s jednou ucelenou definicí cestovního ruchu (Ryglová 2009, s. 9). Každá složka jej vnímá jinak. Klientela chápe cestovní ruch jako rekreaci, zdroj poznání a spotřebu statků, ať hmotných či nehmotných. Naopak druhá strana, poskytovatelé cestovního ruchu, jej vnímá jako zdroj financí, rozvoj a udržitelnost.

Obecně lze cestovní ruch definovat jako „*formu uspokojování potřeb reprodukce fyzických a duševních sil člověka, a to mimo každodenní životní prostředí a obvykle ve volném čase, jako i potřeb společnosti mimo každodenní životní prostředí*“ (Kopšo 1992, s. 12).

2.3 Cestovní ruch v Libereckém kraji

Liberecký kraj je velmi atraktivní lokalitou pro cestovní ruch. Nabízejí se nové možnosti přeshraničních projektů a investic, a to díky novodobé volnosti pohybu mezi státy. Člověk nemusí procházet pasovou kontrolu. To poskytuje nové možnosti nejen v cestovním ruchu.

Mapa 2: Mapa turistického ruchu Libereckého kraje, 2008

Zdroj: Liberecký kraj: Marketingové turistické regiony Libereckého kraje 2012

V Libereckém kraji je hned několik významných lokalit, které jsou pro cestovní ruch velmi atraktivní. Prvním je národní park Krkonoše. Ten je významný díky několika nej. V Krkonoších se nachází nejvyšší bod v ČR, Sněžka (1602 m n. m.), nejvyšším bodem na území Libereckého kraje je Kotel (1435 m n. m.). Jde o nejstarší národní park v ČR, založený roku 1963. V NP Krkonoše se nachází hned několik endemitů. Z rostlin to je například zvonek krkonošský či jeřáb krkonošský, z fauny plž vřetenovka krkonošská nebo jepice krkonošská.

Dalším významným pohořím jsou Jizerské hory. Nejvyšším bodem pohoří je Smrk (1124 m n. m.) na české straně, na polské Wysoka kopa (1126 m n. m.). Jizerské hory prodělaly velkou ekologickou katastrofu. Díky hnědouhelné elektrárně Turów se do ovzduší dostávaly škodlivé látky. Ty poškodily nejen lesy, ale i půdu. Docházelo k erozím, odumírání stromů. Těmto negativním vlivům bylo však zabráněno a Jizerské hory se již opět zelenají. V roce 1968 bylo území vyhlášeno jako Chráněná krajinná oblast Jizerské hory.

Lužické hory, třetí významné pohoří v Libereckém kraji, se rozprostírají na hranicích České republiky a Německa. Nejvyšším bodem je Luž (793 m n. m.). Toto území bylo do seznamu CHKO zařazeno v roce 1976.

Masiv Ještědu není jen dominantou statutárního města Liberec, ale i celého kraje. Je tvořen Ještědským hřbetem s nejvyšším vrcholem Ještěd (1012 m n. m.). Roku 1973 byla na tomto vrcholu vybudována významná architektonická stavba, která slouží jako vysílač, ale i hotel s restaurací. Toto území bylo vyhlášeno jako přírodní park Ještěd.

Český ráj je jedna z dalších chráněných krajinných oblastí v Libereckém kraji. Rozprostírá se v severní části kraje. Jedná se převážně o skalnaté území doplněné pískovci, které je tvořené přilehlými rybníky, loukami a lesy, propletené turistickými stezkami.

Poslední chráněnou krajinnou oblastí je České středohoří a Kokořínsko. Všechna tato území jsou zobrazena v tabulce, kde je uveden název oblasti, kategorie typu ochrany přírody, celková rozloha a rozloha na území Libereckého kraje v hektarech. Oblastí je celkem šest.

Tab. 1: Seznam chráněných území v Libereckém kraji

Název	Kategorie	Rozloha (ha)	Rozloha (ha) na území Libereckého kraje
České středohoří	CHKO	107000	11593
Český ráj	CHKO	18152	8647
Jizerské hory	CHKO	35000	35000
Kokořínsko	CHKO	27000	12035
Lužické hory	CHKO	27000	15876
Krkonošský národní park	Národní park	36300	11747

(Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2012)

2.4 Lokalizačních předpoklady cestovního ruchu

Cestovní ruch je velmi rozsáhlý pojem, pod kterým se v dnešní době skrývá nespočet aktivit a činností. Právě proto, že jich je tolik, bylo nutné na něj nahlížet i z geologické stránky. Ne každá aktivita patří na hory, k vodní ploše, do CHKO či jiných chráněných oblastí. Tímto problémem se zabýval Peter Mariot (1983), který zkoumal a vymezil vhodnost jednotlivé oblasti pro daný typ cestovního ruchu. Zabýval se tzv. hodnotami lokalizačních předpokladů pro cestovní ruch.

„Potenciál cestovního ruchu je souhrnnou hodnotou všech předpokladů cestovního ruchu, oceněných na základě bodovací škály, sníženou a zápornou hodnotou negativních faktorů rozvoje cestovního ruchu – zejména špatný stav složek životního prostředí (kyselé deště, nízká kvalita vzduchu, znečištění moře, pláží aj.) a konfliktní land – use daného území“ (Zelenka, Pásková in Vystoupil, Šauer 2011, s. 34).

Z podobného hlediska jsem se zaměřil na určování potenciálu cestovního ruchu s fyzicko-geografického hlediska podle Mariota (1983), který hodnotí lokalizační předpoklady právě pro cestovní ruch. Zaměřuje se na rozbor krajiny z různých hledisek, vymezuje krajinu z různých pohledů. Zkoumá vztahy mezi nimi a nabízí předlohu, podle které se dá zjistit, jaký typ cestovního ruchu se hodí do konkrétní krajiny. Hlavními body jsou: reliéf, klima, vodstvo, rostlinstvo a živočišstvo. Nejdříve bych představil jednotlivé přírodní předpoklady obecně a poté bych je aplikoval na hipoturistiku.

2.4.1 Přírodní potenciál a předpoklady cestovního ruchu

„Přírodní podmínky, resp. přírodní potenciál, jsou rozhodujícími lokalizačními faktory většiny aktivit cestovního ruchu a rekreace“ (Vystoupil, Šauer 2011, s. 35).

Reliéf určuje jednotlivé oblasti podle různých kritérií. Lokalizuje krajinu a usuzuje, kde by mohl být nejvíce využit daný typ cestovního ruchu. Formy reliéfu, které ovlivňují cestovní ruch, jsou rozděleny do skupin na sebe vázaných: nadmořská výška, relativní výšková členitost reliéfu, střední úhel sklonu reliéfu, expozice reliéfu a méně důležitá estetická hodnota reliéfu (Mariot 1983). Pomocí nadmořské výšky určujeme výšku daného bodu.

Je to výšková vzdálenost od mořské hladiny, tedy od nuly k požadované kótě. Nadmořské rozdíly Mariot (1983) rozlišuje podle výškových stupňů.

Tab. 2: Výšková stupnice podle Mariota

nížiny	0 – 200 m n. m.
vysočiny	nad 200 m n. m.
nízké vysočiny	201 – 800 m n. m.
střední vysočiny	801 – 1500 m n. m.
vysoké vysočiny	více jak 1500 m n. m.

(Mariot 1983, s. 95)

Jednotlivé výškové stupně mají odlišné geomorfologické a klimatologické podmínky, a proto se mění i předpoklady pro cestovní ruch. S rostoucími metry roste i potenciálnost k cestovnímu ruchu. Neplatí však, že čím níže položená oblast (nížina), tím potenciálnost cestovního ruchu klesá. Naopak, v těchto oblastech jsou příznivější klimatické a hydrologické podmínky. Ve vysočinách a vyšších oblastech je pak více kladen důraz na erozně - denudačních formy reliéfu. V rámci přesnějšího rozdělení vznikají teritoria, která jsou zkoumána přesnějším kritériem, a to relativní výškovou členitostí reliéfu. Ta poskytuje informace o řezbě reliéfu v metrech. Údaje informují o rozdílech absolutní výšky, tedy rozdílem mezi nejvyšším a nejnižším bodem. Je přesnějším ukazatelem vhodnosti cestovního ruchu v krajině a ovlivňuje estetickou krajinu. Platí tedy, že čím výškově obsáhlejší krajina je, tím je větší atraktivita a potenciál cestovního ruchu. Používá se pro zjištění atraktivnosti a udržitelnosti zimních sportů a turistiky. Má k dispozici několik metod, podle kterých se dá zjistit relativní výškové rozdíly. V práci byla použita analýza vlivu reliéfu na cestovní ruch od Mazúra (Mazúr in Mariot 1983). Jeho typologie reliéfů rozlišuje: roviny, pahorkatiny, nižší a vyšší vrchoviny, nižší a vyšší hornatiny s relativní výškovou členitostí v rozmezí 0 až 640 m (Mariot 1983).

Tab. 3: Rozdělení relativních výškových rozdílů podle Mazúra s přirovnáním k nadmořské výšce

Název	Výšková členitost	Nadmořská výška
Roviny	0 – 30 m	
Nižší pahorkatiny	31 – 75 m	200 – 450 m n. m.
Vyšší pahorkatiny	75 – 150 m	450 - 600 m n. m.
Nižší vrchoviny	150 – 200 m	600 - 750 m n. m.
Vyšší vrchoviny	200 – 300 m	750 - 900 m n. m.
Nižší hornatiny	300 – 450 m	900 - 1200 m n. m.
Vyšší hornatiny	450 – 600 m	1200 - 1600 m n. m.
Velehornatiny	více než 640 m	Nad 1600 m n. m.

(Mazúr in Mariot 1983)

Výše uvedené rozčlenění přispívá k určování ekonomické pozice, jež podporuje hospodářský rozvoj oblastí, které jsou málo využívané. Například oblast s vysokou výškovou členitostí je ideální pro realizaci zimních sportů, tedy pro vybudování sjezdových a běžeckých tratí, turistiky, ale i horolezectví. Proto jsou optimální horské oblasti, které nabízejí pestrost morfologických tvarů.

Přesnějším ukazatelem je pak střední úhel sklonu reliéfu. Určuje se podle charakteru zkoumaného reliéfu. Na základě kombinace středního úhlu sklonu a relativní výškové členitosti Mariot sestrojil tabulku, která rozlišuje jednotlivé druhy rekreačních aktivit podle vhodnosti. Záměrem této práce je hipoturistika, proto je tabulka zaměřená na tři typy turistiky: cyklo, pěší a hipoturistiku.

Tab. 4: **Vhodnost pěší, cyklo a hipo turistiky v závislosti na relativní výškové členitosti a sklonu svahů**

Relativní výšková členitost reliéfu							
Střední úhel sklonu		0 – 30 m	31 – 100 m	101 – 180 m	181 – 310 m	311 – 470 m	Nad 470 m
	0 – 6 °	b, c	b, c	a, c	-	-	-
	6 – 10 °	c	a, b, c	a, b, c	a, b	-	-
	10 – 14 °	c	-	a, b	a	a	-
	14 – 19 °	-	-	-	a	a	-
	19 – 29 °	-	-	-	-	-	-
	Nad 29	-	-	-	-	-	-

Legenda: *a – pěší turistika b – cykloturistika c – hipoturistika*

(Mariot 1983, s. 97)

Expozice reliéfu je využívána spíše pro zjištění délky slunečního svitu nebo směru větru. V kontextu se světovými stranami se tak dá zjistit oslnění, zalesnění, trvání sněhové pokrývky. Užívá se na mikroregionální úrovni. Estetická hodnota reliéfu je pouze zohledňujícím prvkem, neboť není nijak definována ani sledovatelná. Patří sem například pomníčky, vyhlídky, významné prvky v krajině atd. (Mariot 1983).

Z reliéfu se přesuneme na klima. Klimatické prvky jsou dalším lokalizačním předpokladem pro cestovní ruch. Tato část se nevztahuje k tématu, proto pouze zmínka. Dělí se podle významu: teplota vzduchu, sněhová pokrývky, sluneční svit, mlhy, větrnost, srážky a klimatická inverze. Teplota vzduchu se výrazně podílí na kvalitě cestovního ruchu. Ostatní činitele nejsou až tak důležité. Při studii území záleží na velikosti oblasti. Sluneční svit je obecně kladným prvkem, kdy platí: čím víc slunečního svitu, tím lepší podmínky. Výskyt mlhy je negativní prvek, který snižuje viditelnost, snižuje teplotu a omezuje pohyb. Větrnost se řadí do dalších negativních činitelů. Určuje se podle Beaufortovy stupnice, přesněji podle síly větru, směru větru, ročního období a měsíce. Vydatnost srážek a klimatická inverze jsou také negativními prvky. Klimatická inverze se vyskytuje v nížinách, kde je zvýšená oblačnost, tudíž mlhavo a chladněji, na rozdíl od vyšších poloh, kde je tepleji a jasněji.

Vodstvo je v závislosti na cestovním ruchu velmi rozmanité. Cestovní ruch je zaměřen na vodní sporty, na rekreaci u vody a jiné. Je hned několik forem vodních ploch: plošné, liniové a bodové. Podle hydrosféry se dělí na podzemní a povrchové vody (Mariot 1983, s. 108).

Rostlinstvo je výrazně ovlivňováno klimatickými podmínkami. Oblasti s extrémními klimatickými podmínkami nemají tolik vegetace v krajině jako oblasti se stabilním klimatem. Vegetace výrazně ovlivňuje podobu krajiny. Lesní porosty mají kladné účinky na lidské zdraví; produkce kyslíku, klidné prostředí (tlumení hladiny hluku), ale i filtraci ovzduší od škodlivin. Vegetace je hodnocena podle atraktivnosti. Lesní porosty se měří na hektary, dále se měří okraj lesa v kilometrech, určuje se druhová struktura porostu (listnaté nebo jehličnaté stromy) a věk porostu. Obecně platí, že kde jsou významné lokality s typičtější vegetací, oblast je většinou chráněná. Může se jednat hned o několik typů: národní parky, chráněné krajinné oblasti, státní přírodní rezervace či chráněné parky. Tyto oblasti jsou prohlášeny za chráněné ze zákona, a to díky ojedinělosti určitého druhu (může to být zvíře, rostlina aj.) (Mariot 1983). Na jakékoliv chráněné oblasti je kladen důraz, protože je velmi důležitý, aby se zachovalo co nejvíce z původního. A tak cestovní ruch je zde velmi striktně vymezen. Pokud se do dané oblasti může vstoupit, tak pouze po vyznačených stezkách. Některé chráněné oblasti jsou rozděleny na chráněná pásma podle významnosti krajiny. Cestovní ruch rozděluje tyto oblasti podle celostátní, regionální, lokální atraktivnosti a oblasti bez atraktivnosti.

3 VENKOVSKÝ CESTOVNÍ RUCH

Venkovský cestovní ruch označuje tu část cestovní ruchu, kdy rekreant stráví více dnů aktivitami a pobytem na venkově. Může se jednat o cykloturistiku, pěší turistiku, ale i jízdu na koni. Tento typ cestovního ruchu poskytuje sblížení s běžnými venkovskými povinnostmi a zvyky, jako je například péče o dobytek. Konzumují se místní potraviny, BIO potraviny a produkty. Existuje řada odvětví venkovské turistiky: agroturistika, ekoagroturistika, ekoturistika a další. Hlavní náplní venkovského cestovního ruchu je osobní kontakt s krajinou. Člověk navštěvuje oblasti, které jsou pro něj něčím významné. Těmito aktivitami se zabývá venkovská turistika.

3.1 Venkovská turistika

„Venkovská turistika je cestovní ruch, který se odehrává na venkově. Využívání půdy souvisí především se zemědělstvím, lesnictvím a ochranou přírodních lokalit.“ (Stříbrná 2005, s. 7 – 8). Jedná se především o typ venkovského turistického ruchu, ve kterém dochází převážně k přímému kontaktu s venkovem, zemědělstvím, krajinou a osídlením. Jedním z kladů toho typu cestovního ruchu je decentralizace. Jelikož je takových příležitostí mnoho a jsou relativně blízko sebe, nedochází tak ke shlukování turistů na jedno místo, následně nedochází tolik k narušení krajiny, k přeplnění penzionů apod. (Mendelova univerzita v Brně: Venkovský cestovní ruch 2012a).

3.2 Agroturismus

Jde o vcelku novou aktivní formu venkovské turistiky. Úzce souvisí s termínem „dovolená na farmě“. Jedná se o sblížení s běžným životem na farmě - poznávání zemědělství, hospodaření s dobytkem, konzumaci místních produktů a jiné. Tuto aktivitu vyhledávají převážně rodiny s dětmi většinou z městských částí, které nemají jinou možnost okusit takový život. Tento typ turistiky provozující farmy, které jsou za tímto účelem zařízené, často farmy soukromé. Součástí farmy je zpravidla i chov koní. Farma poskytuje skupinové projížďky, výlety nebo hipoterapii. Jestliže má farma i stáje a dostatečné prostory volného výběhu pro koně, může spolupracovat s místní společností, která se zabývá hipoturistikou, a stát se tak zároveň jezdeckou stanicí (Mendelova univerzita v Brně: Venkovský cestovní ruch 2012a).

4 HIPOTURISTIKA, HIPOSTEZKY V LIBERECKÉM KRAJI

4.1 Charakteristika hipoturistiky

Hipoturistika neboli jezdecká turistika je nový fenomén 20. století ve světě, 21. století v České republice. Tento typ cestovního ruchu není tak obvyklý, jako je například cykloturistika, ale díky rozvoji venkovské turistiky se aktivita dostává do popředí. Hipoturistika zasahuje jednak do cestovního ruchu, ale i do rozvoje venkova. Spojuje trávení volného času a krajinu. Lidé se navrací k jízdě na koni, ať se jedná o hipoterapii, projížďky kolem farmy až po hipoturistiku. Samotný kontakt s koněm přináší uklidňující pocity a nádherné zážitky z jízdy a pohledu z koňského sedla. Již od pradávna kůň sloužil jako dopravní prostředek. Byl nezbytným společníkem na cestách. Nyní je spíše využíván jako zvíře pro práci než dopravní prostředek.

4.2 Dělení hipoturistiky

Pojem hipoturistika by se dala charakterisovat jako jízda na koni po vyznačených stezkách. Jedná se o spojení aktivního trávení volného času a jakousi formu léčivé terapie – jízdy na koni. Díky spojení těchto dvou prvků došlo ke vzniku hipoturistiky.

Tento typ cestovního ruchu obecně přispívá k trvale udržitelnému rozvoji. Nemá velké nároky na svou realizaci a je ohleduplný k životnímu prostředí. Jezdecká turistika spadá do tzv. „měkké turistiky“. To znamená, že její realizace se snaží vyjít vstříc jednak jezdcům na koni, ale i místním obyvatelům. „Měkká turistika“ nezasahuje do krajinné sféry, přírody, a zachovává tak unikátnost krajiny.

Hipoturistika se dělí do tří složek podle typu:

- *„Hipoturistika technická, která se zaměřuje na trénink a drezuru koní. Člověk se sbližuje s technikou jízdy na koni, učí se povelům a chování koní, zaměřuje se na vytrvalost a kondici koně.*
- *Hipoturistika pohybová nebo sportovní. Tou se myslí typické projížďky na koni během volného času.*

- *Hipoturstika poznávací se snaží poskytnout jezdcí zážitek z jízdy. Snaží se o poznání kraje, přírody, přírodních památek, pamětihodností, a zajistit tak nezapomenutelný pocit z jízdy.*“ (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 4).

Typ jízdy na koni v přírodě definoval Hollý (Hollý in Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 4), který rozdělil hipoturistiku na tři druhy.

1) Vycházky na koni trvající 1 až 4 hodiny. Jezdec absolvuje vzdálenost v rozmezí 7 až 30 km. Během této vycházky by se mělo dbát na složku pohybovou, technickou, ale i poznávací (Hollý in Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 4).

2) Výlety a túry. Ty jsou rozloženy většinou do jednoho dne. Limitovány jsou podle výdrže koně, ale zpravidla se počet kilometrů pohybuje mezi 30 až 70. Obsahují všechny složky, ovšem je více přihlíženo na složku poznávací a pohybovou (Hollý in Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 4).

3) Putování na koni. Jedná se o sloučení více dvou túr s přenocováním. K putování je tedy zapotřebí dostatek služeb během túry (Hollý in Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 4).

4.3 Infrastruktura hipoturistiky

Hipoturistika je aktivita, která potřebuje z velké části samostatně oddělenou infrastrukturu. To proto, že společná stezka pro cyklisty, pro pěší a pro jezdce s koňmi není možná. Mohlo by dojít k omezování jednotlivých skupin uživatelů stezek, k možnému zranění či porušení různých nařízení. Následná realizace hiposteze není tedy lehká. Je nutné přihlížet k rizikovým místům, kde dochází ke střetnutí s ostatní cestními infrastrukturami, dále brát zřetel na chráněná území, rezervace, vodní pásma a další. Realizace by se měla řídit jejich pravidly, aby došlo k vyvarování se potenciálním problémům. Důležité je také upozornit na problémy vedení stezky na soukromém pozemku. Všem těmto problémům se snaží zabránit pravidla chování na stezce. Neexistuje bohužel zatím žádná ucelená verze, která by byla legislativně ošetřena, spíše se jedná o dodržování etiky jezdců. Tato pravidla platí na všech typech stezek pro koně.

Podle Hollého (Hollý in Fialová, Kozumplíková 2009b, s. 5, 6) jsou stezky děleny do tří skupin podle významu a délky:

1) Páteční síť je hlavní stezka, na kterou navazují další. Zpravidla by měla být jediná svého druhu protínající určitou správní jednotku (stát či kraj). Délka páteční stezky není určena počtem kilometrů. Po stezce by měly být rovnoměrně rozprostřeny jezdecké stanice v rozmezí 30 – 70 km, kde by mělo být umožněn jezdcům i koním nocleh a poskytnutí základní potřeb. Jezdec by měl poznat daný kraj, bez problémů se napojit na další páteční stezku a pokračovat ve svém putování.

2) Regionální stezky jsou určeny k propojení lokálních stezek či okruhů. Jsou to stezky, které jsou dlouhé jen pár desítek kilometrů a nemají žádné podmínky pro rozmístění jezdeckých stanic. Naopak slouží k přesunu na odlehlou farmu, přírodní památku nebo hrad či zámek.

3) Lokální stezky a okruhy jsou malého měřítka. Okruhy jsou orientovány na jezdecké farmy. Tyto okruhy slibují zážitek z krajiny, poskytují rozhled a slouží spíše k rekreaci. Na druhou stranu tyto stezky mají největší přínos pro majitele jezdecké farmy. Jsou velmi využívány například lidmi, kteří si zaplatí za hromadnou projížďku okolím farmy na koni.

Jezdeckou infrastrukturu tvoří již zmiňované stezky, ale i jezdecké stanice či farmy. Jedná se o poskytovatele noclehu pro jezdce, ale i pro koně. Každá stanice neposkytuje to samé, záleží na vybavenosti. Existují už i takové stanice, které poskytují veškerý luxus jednak pro turisty, ale i pro koně (například sprcha pro koně), kováře, veterináře a další (Hollý in Fialová, Kozumplíková 2009b, s. 5, 6).

4.4 Hipoturistika v Libereckém kraji

Současný stav jezdeckých stezek v Libereckém kraji je velmi zanedbaný. V kraji není ani jedna stezka, která by byla značená podle metodiky Českého turistického klubu. Přestože má kraj velký potenciál k realizaci hipoturistiky, není podporována, a proto za ostatními kraji značně pokulhává.

4.4.1 *Občanské sdružení Jezdecké stezky Libereckého kraje*

V Libereckém kraji působí Občanské sdružení Jezdecké stezky Libereckého kraje – JSLK se sídlem v Jablonci nad Jizerou. Cílem sdružení je shromáždit lidi se společným zájmem o hipoturistiku. Zabývá se problematikou hipoturistiky v Libereckém kraji, snaží se organizovat akce na podporu hipostezek. Nesoustředí se pouze na Liberecký kraj, ale snaží se i o návaznost stezek ze sousedících krajů a usiluje i o přeshraniční spolupráci. Spolupracuje také s Místní akční skupinou MIKROREGION Frýdlantsko.

Příznivci hipoturistiky se mohou stát členy JSLK, jestliže vyplní žádost. Na webové stránce <http://www.jslk.wbs.cz/> se nachází daleko více informací - seznam všech jezdeckých stanic, mapy prozatímních navržených stezek, fórum, fotodokumentace a další. U každé jezdecké stanice je zobrazeno číslo stanice, kontaktní osoba, telefonní číslo, a pokud stanice má, tak i odkaz na webové stránky. V sekci prezentace jsou volně ke stažení prototypy map, na kterých je zobrazena budoucí hipostezka. Vcelku přehledné webové stránky tak mohou navštívit zájemci, kteří mají možnost stáhnout mapy, seznamy jezdeckých stanic či kontaktovat příslušnou osobu, která zodpoví další dotazy.

4.4.2 *Jezdecké stanice v Libereckém kraji*

V Libereckém kraji je celkem 20 jezdeckých stanic. Každá poskytuje ubytování pro jezdce, ale i vyhrazené místo pro koně. Možnost stravy je po domluvě, základní potřeby pro koně jsou samozřejmostí: ohraničený volný prostor, potrava a separace od domácí zvěře.

V rámci praxe jsem měl možnost navštívit některé z 20 jezdeckých farem. Protože hipoturistika v Libereckém kraji není příliš rozvinutá, jezdec s koněm se musí ohlásit dopředu. Jezdecké stanice totiž nefungují pouze jako záchytný bod pro jezdce, ale jako farma, statek či skanzen.

Tab. 5: Seznam jezdeckých stanic Libereckého kraje

Číslo stanice	Název stanice	Kontaktní osoba	Poloha stanice
1	Buřany - Kašparka	Petr Střelec	Jablonec nad Nisou
2	Jezdecké stanice Čikvásky	Jan Mutl	Čikvásky
3	Agro – Z. Pension – ski	Vladimír Zelníček	Smržovka
4	Ranč Kocanda	Pavel Kicherer	Mříčná
5	Dobrá Voda	Václav Vít	Jablonec nad Nisou
6	Prašný dvůr	Soňa Vundrová	Machnín
7	U Jelena	Iveta Jelínková	Hejnice
8	Dvůr Hlaváč	Anna Ondřejíková	Ves
9	Dolní Oldříš	pan Ing. Chytil	Bulovka
10	Statek U Kaštanu	Jiří Suchý	Osečná
11	Sedmihorky	Jaroslav Zajíc	Sedmihorky
12	Ranč Na Šutru	Hana Laurinová	Sychrov
13	Farma Fortel	Fortelkovi	Jindřichovice pod Smrkem
14	Pension Selský dvůr	Jana Němcová	Raspenava
15	Žijící skanzen	Zbyněk Vlk	Jindřichovice pod Smrkem
16	Ludvíkov Horse & Holiday	Gideon Manders a Hefziba Lindenman	Ludvíkov pod Smrkem
17	Samanta	Petra Malá	Horní Řasnice
18	Ranč Prackov	Iva Trojovská	Vratislavice nad Nisou
19	Ranč Zátoka	Marek Kratochvíl	Dolní Řasnice
20	Chov koní Václavice, o. s.	Příbylovi	Hrádek nad Nisou

(Jezdecké stezky Libereckého kraje, Jezdecké stanice 2012)

Poloha jezdeckých stanic by měla být situována co nejbližší k páteřní stezce. Jelikož ta ještě není schválena a vyznačena, nejsou jezdecké stanice využívány účelově pro hipoturistiku, ale jejich hlavním cílem je spíše agroturistika obecně: pořádání workshopů, příhraničních projektů, seminářů a ubytování pro veřejnost. Některé stanice poskytují ubytování na pokojích pro hosty, některé ubytování ve vyhraněných objektech, jako jsou například chaty, jiné poskytují i přespání ve stanu.

Obr. 1: Pokoj pro hosty, jezdecká stanice Selský dvůr

Foto: Autor práce, 4. 4. 2012

4.4.3 Jezdecké stezky v Libereckém kraji

Jak již bylo zmíněno, v Libereckém kraji není značen ani jeden kilometr jezdecké stezky. Situace se ale rok co rok zlepšuje a vidina oficiálně značené hipostezky je v dohlednu. Díky zájmu Občanského sdružení Jezdecké stezky Libereckého kraje v čele s Ivetou Jelínkovou, Dis., byla vytvořena a vydána mapa zobrazující část navržené páteřní stezky a regionálních stezek Libereckého kraje. Tato mapa byla vydána jako součást závěrečné práce Návrh jezdecké stezky na Frýdlantsku na Vyšší odborné škole rozvoje venkova v Hořicích v Podkrkonoší, která se zabývala právě návrhem části páteřní stezky, ale i hipoturistikou obecně. Mapu je možné získat pod názvem Frýdladlantsko z koňského hřbetu v Krajské vědecké knihovně v Liberci či na požádání Občanského sdružení Jezdecké stezky Libereckého kraje.

Publikace obsahuje stručný popis stezky, významná místa na stezce s krátkým popiskem a fotografiemi, zásady pohybu po jezdeckých stezkách a několik kontaktů na jezdecké stanice. Z druhé strany je zobrazena mapa severní části Libereckého kraje. Podklad tvoří turistická mapa s měřítkem 1 : 100000. Legenda v pravém horním rohu značí jednotlivé objekty a stezky na mapě. Hlavní stezka, tedy páteřní, označená červenou barvou, vede z obce Hejnice, kde se nachází jezdecká stanice U Jelena. Dále pokračuje do Ludvíkova pod Smrkem, kde je další jezdecká stanice Ludvíkov Horse & Holiday, z Ludvíkova vede do Dolní Řasnice. Z Dolní Řasnice vede směrem do Bulovky, dále na Pertoltice kolem úvaziště u Pertoltic až na Ves, kde páteřní stezka končí v jezdecké stanici Dvůr Hlaváč. Odtud je to necelých 500 metrů od hranice s Polskem. Na páteřní stezku navazují regionální stezky, tedy stezky zelené a modré barvy. Jejich účelem je navázat na další jezdecké stanice, tedy na farmu Fortel a Žijící skanzen v Jindřichovicích pod Smrkem.

Možným předpokladem je navázání přeshraniční spolupráce s Polskem. Délka páteřní stezky je 30 km, celková doba strávená na stezce i s krátkými zastávkami trvá okolo 7 hodin. Regionální stezka, která se odpojuje od páteřní stezky u jezdecké stanice U Modřínů, je dlouhá necelých 17 km.

Jezdecké stezky doposud nejsou značené, od roku 2009 probíhají zdlouhavá jednání s vlastníky cest a pozemků, přes něž hipostezky vedou. Proces získání povolení je následovný: kontaktovat příslušného vlastníka (osobně/elektronicky/poštovní zásilkou) a požádat ho o potvrzení souhlasu s vyznačením stezky. Jelikož tato činnost je jak časově, ale i finančně náročná, značení stezky ještě není aktuální. V současné době je částečně povolení již domluveno, což je velký krok vpřed. Opravdoví zájemci, kteří by si chtěli projet stezku již nyní, si mohou zapůjčit či zakoupit vytištěnou mapu a stezku si projet. Ovšem veškerá zodpovědnost je na jezdcích, protože soukromých pozemků je přes stezku opravdu mnoho a ne vše je vyjednáno ve prospěch jezdeckých stezek. Proto by se měl každý řídit podle zásad pohybu po jezdeckých stezkách, které platí pro území České republiky.

4.5 Hipoturistika v České republice

Hipoturistika v České republice je stále více oblíbeným a vyhledávaným způsobem turistiky a trávení volného času v přírodě. Turistika na koni v ČR není ještě

tak zakořeněná jako cyklistika, ale jednotlivé kraje přihlížejí k faktu, že hipoturistika je za hranicemi velmi oblíbená. Každý kraj je odlišný svojí charakteristikou, od které se také odvíjí zaměření cestovního ruchu. Z pohledu hipoturistiky na tom jsou nejlépe kraje Vysočina, Pardubický a Zlínský kraj. Právě tyto kraje využily jednu z mnoha možností finanční dotace.

4.5.1 **Financování hipoturistiky**

Vstupem do EU se otevřely nové možnosti, které přinesly příležitosti k získání peněz na realizaci hipostezek. Právě EU jich nabízí hned několik. Provozovatelům hipostezek je nabídnuto několik způsobů, jak získat finanční dotaci. Zájemci mohou čerpat z tzv. operačních programů.

Jedná se o programy, které jsou určeny k rozvoji turistického ruchu, tedy i hipoturistiky. Existují operační programy přeshraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika, dále Programy rozvoje venkova a Regionální operační programy (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Možnosti dotací 2012a).

Operační programy přeshraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika (OPPS SR-ČR) se zaměřují na kraje, které sousedí se Slovenskem, tedy kraje Jihomoravský, Moravskoslezský a Zlínský. Ze Slovenska jsou to kraje Trenčínský, Trnavský a Žilinský. O dotaci mohou žádat veřejné správy, neziskové organizace nebo občanská sdružení. Tento operační program je rozdělen do páteřních os, které na sebe navazují:

- OSA I: Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce;
- OSA II: Rozvoj dostupnosti příhraničního území a životního prostředí;
- OSA III: Technická pomoc. Podmínkou tohoto operačního programu je spolupráce mezi minimálně dvěma partnery ze dvou států (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Možnosti dotací 2012b).

Program rozvoje venkova (PRV) je zaměřen převážně na zemědělství, podnikání v hospodářství a v menších obcích. Cílem toho operačního programu je dosáhnout lepších podmínek v kvalitě života na venkově. Přímo na cestovní ruch a agroturistiku je určeno 40% až 60% z celkového nákladu na projekt. Jako OPPS SR-ČR, tak i PRV se skládá z hlavních os (celkem ze čtyř):

- OSA I: Zlepšení konkurenceschopných zemědělství a lesnictví;
  - OSA II: Zlepšování životního prostředí a krajiny;
  - OSA III: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova;
  - OSA IV: Leader
- (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Možnosti dotací 2012c).

Regionální operační programy (ROP) jsou rozděleny podle NUTS II.; ROP Jihovýchod, ROP Jihozápad, ROP Moravskoslezsko, ROP Střední Čechy, ROP Střední Morava, ROP Severovýchod a ROP Severozápad. Tyto jednotky mohou žádat o dotace, které jsou poskytovány na modernizaci technické infrastruktury, zlepšení podmínek života ve městech a zvýšení potenciálního usazení malých a středních podniků. Programy jsou jako ostatní rozděleny do jednotlivých os. Nejblíže hipoturistice je osa Cestovního ruchu, přesněji oblast podpory veřejné a podnikatelské infrastruktury a služby (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Možnosti dotací 2012d).

Zmíněné kraje, které mají nejrozsáhlejší počet kilometrů hipostezek, mají různé instituce, které se snaží získat co největší dotaci. Většinou to jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, neziskové organizace či dobrovolná sdružení. Ovšem získání dotací z Evropské unie není jediná možnost. Výše zmíněné instituce mohou čerpat finance i na krajském úřadě.

4.5.2 Hipoturistika v jednotlivých krajích

V krajích, které mají síť stezek pro hipoturistiku, sídlí zpravidla instituce, která za ně zodpovídá a stará se o její finanční podporu. Není však samozřejmostí, že každý kraj má toto zastoupení, které je zaměřeno přímo na hipostezky. Nejvíce značených kilometrů pro jezdce na koni má kraj Vysočina, kraj Zlínský a Pardubický. Ostatní kraje mají také jisté zastoupení hipostezek, ovšem ne tak rozsáhlé.

4.5.2.1 Kraj Vysočina

Na Vysočině je přes 860 km jezdeckých stezek, a to zásluhou organizace Vysočina Tourism. Jedná se o příspěvkovou organizaci, která se postarala o vybudování páteřní stezky vedoucí napříč celým krajem. Navazuje na rakouské značené stezky, obsahuje více než 150 jezdeckých stanic a je velmi vyhledávanou stezkou. Využívají ji i cyklisté.

Stezky jsou značeny dle metodiky, kterou používá Klub českých turistů. Značky jsou rozpoznatelné podle barev a názvu „Jezdecká stezka Kraje Vysočina“. Informace o stavu stezek, kontaktech na přilehlé jezdecké stanice či mapy turista najde na webových stránkách či v informačním centru přímo na místě. Hipostezky byly realizovány v rámci ROP Jihovýchod, finální náklady činily 2,8 milionů Kč. Z více než 90% je pokryly dotace z ROP a zbytek z dotací státu (Kraj Vysočina: Vysočina nabízí už 860 km jezdeckých stezek 2012).

4.5.2.2 Zlínský kraj

Ve Zlínském kraji sídlí občanské poradenské středisko HYJÉ – koně Zlínského kraje. Toto středisko sdružuje všechny příznivce, ale i jezdecké farmy. Na webových stránkách <http://www.hyje.cz/> jsou zveřejněny všechny možné vyznačené stezky. HYJÉ se však neorientuje pouze na Zlínský kraj, ale i na sousedící kraje. Celé toto společenství patří pod Turistický informační portál Východní Morava. Hipostezky byly financovány SROP, ale i krajem a státem (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Zlínský kraj 2012).

4.5.2.3 Pardubický kraj

Stejně jako u Zlínského kraje, tak i Pardubický kraj patří do společnosti Oficiálního turistického portálu Pardubického kraje, pokrývajícího východní Čechy. Ve východních Čechách je okolo 600 kilometrů jezdeckých stezek. Napříč regionem prochází páteční stezka, která začíná již v Rakousku, přesněji ve Vídni. Ve východních Čechách zatím končí, ale v plánu je ve stezce pokračovat až k Baltskému moři. Na páteční stezku navazují nové regionální stezky, dále okruhy kolem jezdeckých stanic. Hipoturistika ve východních Čechách byla dotována ROP Severovýchod, Pardubickým krajem a státem (Východní Čechy: Jízda na koni 2012).

Ostatní kraje nemají takové množství kilometrů značených hipostezek, jako výše zmíněné. Velké množství hipostezek je již navržených, nejsou pouze v platnosti. Jednotlivé společnosti publikují na svých webových stránkách stezky, většinou je možné stáhnout si mapu, popis stezky a kontakty na koňské stanice či penziony. Jakmile ovšem není stezka značena, je využívána spíše místními příznivci. Běžný jezdec s koněm by se mohl lehce ztratit či dostat koně nebo sebe do nebezpečí.

4.6 Hipoturistika v Evropě

Česká republika v porovnání se světem je teprve v raném stadiu v rozvoji hipotras. Aktuální jsou pro nás členské země Evropské unie - Rakousko, Německo a Anglie. Uvádím tyto tři proto, že Rakousko a Německo jsou státy sousedící s Českou republikou, tudíž může dojít k potenciálnímu propojení stezek přes hranice, a Velká Británie vyniká svojí vydatnou infrastrukturou hiposteze. Nejdůležitějším krokem pro propracovanou infrastrukturu je mít vypracovaný dokonalý systém pro kritéria stezek a stanic.

4.6.1 *Rakousko*

V Rakousku dominuje organizace EUROREGIO. Kvalitní síť stezek je orientována v Horním Rakousku v oblasti Mühlviertel. Tato země se může pyšnit vysokou kvalitou stanic. Místní vybavenost a poskytování služeb dalece přesahuje aktuální situaci v ČR. O stav stezek se starají místní farmáři a majitelé pozemků spolu s organizací. Rakouská vláda apeluje, aby cestovní ruch vzkvétal ve prospěch hospodaření, a tak místní domorodci dostávají dotace na správu stezek a propagaci. Vznikají vzdělávací programy pro rodiny s dětmi, jezdecké školy či kurzy a ucelený web, kde je seznam značených stezek s mapou a odkazy na jezdecké farmy, k prodeji jsou tištěné mapy (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 10).

4.6.2 *Německo*

Nejvíce propracovaná infrastruktura hiposteze se nachází ve východní části Německa, přesněji v okolí Norimberku. Na území několika regionů se rozprostírají jednak hipostezky, ale i řada další možností, jak strávit volný čas. Spolupráce několik spolků dohromady přinesla stovky kilometrů značených stezek, mapy, propagační letáky, informační panely a další. Propagace těchto stezek je rozsáhlá. Každoročně vychází publikace s aktuální situací. Stejně jako v Rakousku, tak i v Německu existuje možnost čerpat finance z příspěvků, které jsou určeny na cestovní ruch zaměřený na hipoturistiku. Ty jsou dotovány převážně Evropskou unií (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 10).

4.6.3 *Anglie*

Na Britských ostrovech jsou jezdecké stezky velmi podporovány. Snad udržení tradice a využití koně jako dopravního prostředku dokázalo zachovat takový počet udržovaných stezek. The British Horse Society je organizace, která se stará o hipoturistiku v Anglii, Skotsku a v Irsku. Podobně jako v České republice jsou stezky tříděny podle důležitosti na národní síť, regionální stezky a na okružní stezky. Anglie přináší důkaz toho, že může dojít i ke společnému stmelení stezek v jednu, kterou využívají jak jezdci na koních, tak i pěší turisté a cyklisté (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 11).

4.7 Pravidla a pokyny k užívání hipostezek v ČR

Pravidla vycházejí z projektu z roku 2006 „Putování na koni Jihomoravským krajem“. Byla vytvořena metodika chování na jezdecké stezce. První zásada se zabývá počtem jezdců ve skupině. Ideální je skupinka o 8 jezdcích. Jezdec by neměl vyjíždět mimo stezku, měl by dbát místních nařízení a omezení. Měl by být ohleduplný k jiným uživatelům stezek (včas upozorňovat chodce, cyklisty předjíždět vždy zleva). Rychlý pohyb, takzvaný cval, je povolen pouze na bezpečných a přehledných úsecích. Táboření jezdec provádí na vyhrazených místech, na pozemku, na kterém to povolil majitel. Vše, co si jezdec přivezl s sebou, si odveze. Nezanechává za sebou žádné stopy, které by mohly poškodit životní prostředí včetně trusu koně (to však stačí odstranit ze stezky). Jakékoliv změny na trase by měl jezdec hlásit tamní společnosti, která odpovídá za stav stezek. Může se jednat o poškození technického vybavení stezky, ale i přírodních změn. Z bezpečnostních důvodů na stezku jiná zvířata než koně nepatří. Pohyb na stezce je na vlastní nebezpečí. Posledním bodem je reprezentativnost hipoturistiky.

Jelikož se jedná o celkem mladou formu rekreace, lidem neznámou, jezdec by měl být ochotný a vstřícný dotazům kolemjdoucích (Jihomoravský kraj: Koncept páteřních jezdeckých tras a stezek v Jihomoravském kraji 2012).

4.8 Cíle hipoturistiky

Cíle hipoturistiky zformulovala Špičáková do čtyř základních bodů. Turistika na koni by měla být přístupná pro všechny. Nejen pro majitele koní, ale i pro širokou

veřejnost. Tomu by měly sloužit přilehlé farmy, které by měly poskytovat nabídku jízdy na koni, základní výuku techniky jízdy, dále umožnit budování stezek pro koně a jízdu s koňmi po stezkách jim určených. To souvisí s druhým cílem, tedy s bezpečností pohybu. Jelikož díky nedokonalému značení se jezdci pohybují po silnicích, jsou ohrožováni jednak oni, ale i řidiči motorových vozidel. Mělo by se proto dbát na maximální využití polních a lesních cest při budování hipostezky. Třetím cílem je propojení stezek. Jelikož je Česká republika rozdělena do jednotlivých krajů, je realizace stezek odlišná podle kraje. Každý kraj má svoje klady a zápory, je jinak ekonomicky vyvinut a pohled na cestovní ruch je odlišný. Vzájemné propojení jednotlivých vybudovaných stezek v jednu, která prochází například napříč Českou republikou, by jednak vylepšilo hustotu sítě regionálních stezek, ale přispělo by i k vzájemné konektivitě krajů. V mezinárodním měřítku dochází k přeshraniční spolupráci. Poslední cíl se zaměřuje na ekonomický vývoj. Tento bod nejvíce přitahuje ty subjekty, které poskytují služby. Tím jsou myšleny jezdecké stanice, farmy či campy. Zde je poskytován nocleh jak pro jezdce, tak i pro zvíře. Je tu možnost stravovat se a zdržet se tak i několik dní (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 15, 16).

4.9 SWOT analýza

Analýza zaměřená na realizaci hipostezek v Libereckém kraji si všímá silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Snaží se zaměřit se na všechny pozitivní a negativní faktory, které se pojí s hipoturistikou.

Za silné stránky jezdeckých stezek se považuje zatraktivnění cestovního ruchu. Jednalo by se o větší návštěvnost nejen vybudovaných stezek, ale i Liberecké kraje a obcí v kraji. Aby stezky vyhovovaly všem, nejen samotným jezdci, mohla by se používat nevyužitá plocha, jako jsou odlehlé louky či pastviny nebo cesty po nich jdoucí. Díky vytyčení a značení stezek se předejde hned několika negativním faktorům. Jezdci se budou držet pouze značených hipostezek. Zamezí se tak potenciálním problémům, jako jsou například neoprávněné vstupy na soukromé pozemky, ježdění po oblastech, kde je takový pohyb zakázán, omezování pohybu jiných turistů (pěší, cyklo). Zlepší se také bezpečnost pohybu na stezkách, neboť na nebezpečné úseky je upozorňováno nebo se jim stezka vyhýbá. Zlepší se i ekonomická situace. Farmy nebo chaty při stezkách nabízející nocleh pro jezdce, občerstvení a ustájení koně.

Budou tak profitovat z návštěvnosti turistů. Ale nejen farmy a noclehárny budou vyhledávány turisty na koni; dále to budou koupaliště, vyhlídky, významné pamětihodnosti v okolí stezky a další.

Slabé stránky poukazují na možný opak. V první řadě se naskytá otázka, zdali se hipostezka uchytí a bude navštěvována, a vynaložené snahy a investice tak budou navráceny. Realizace stezky přináší určitý zásah do krajiny. Některé cesty se musí zpevnit či opravovat. Nevydrží nápor kopyt a dochází tak k erozím na povrchu stezky. Samotná instalace úvazišť či stavba ohrady, instalace informačních tabulí či ukazatelů směrů je také jistým zásahem, ale zanedbatelným oproti samotnému pohybu mimo vyznačené stezky, ke kterému může dojít neukázněným chováním jezdců. Ovšem k úspěšnému vybudování stezky je zapotřebí nejdříve vyřídit všechna povolení, smlouvy, dotační formuláře a jiné dokumenty opravňující vytyčit hipostezku. Finanční stránka je náročná dle toho, je li projekt někým/něčím dotován nebo je budován z vlastních zdrojů.

Za hrozbu se dá považovat i možné onemocnění koně. Kůň je velmi citlivé zvíře, které vyžaduje určitou péči. Takové zvíře by mělo být očkováno proti chorobám a mělo by podstupovat pravidelné veterinární prohlídky. Majitel koně by se o tyto věci měl zajímat v zájmu zvířete, ale i veřejnosti, protože při této aktivitě koně přicházejí do styku s ostatní zvěří. Na farmě, která poskytuje utáboření, by měl být zřízen speciální prostor pro koně, kteří pouze přebývají přes noc, a měl by být oddělen od koňů, kteří patří majitelům (na základě hygienických a veterinárních předpisů). Neopatrným či nerozvážným pohybem po stezkách může dojít k poranění zvířete. To se může stát při nezvládnutí situace na kluzkém povrchu, v prudkém sjezdu nebo při nedodržování pravidel pohybu na hipostezce. Proto by měl být každý účastník na hipostezce vybaven základními prostředky pro obdobnou situaci. Klimatické podmínky mohou ohrozit nejen jezdce s koněm, ale pohybem koně po mokré stezce se poškozuje i půdní fond, rozorává a narušuje se pevnost stezky, a dochází tak k možné erozi půdy.

Všechna doporučení, omezení a příkazy k chování na hipostezce by měla být dostupná v místních informačních kancelářích, na webových stránkách poskytovatelů stezky a na informačních tabulích na stezkách. Tato pravidla by měla být respektována a dodržována všemi uživateli stezky. Nedbalým chováním a porušováním pravidel

může dojít i ke střetu s dalšími uživateli turistických stezek. Zde je ohrožován jednak jezdec, jeho kůň, ale například i cyklista nebo pěší turista.

Zdržování se mimo vyznačené stezky přináší jednak hrozbu poškození krajiny, ale také eventuální nezákonný pohyb po soukromém pozemku. Technická vybavenost stezek podporuje větší udržení pořádku a zabraňuje znečištění krajiny.

Tab. 6: SWOT analýza

	SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
PŘÍLEŽITOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • Zatraktivnění cestovního ruchu díky vybudování hipostezek v LK. • Zvýšení návštěvnosti kraje, stezek, obcí. • Zatraktivní kraje (nárůst nových značených stezek, přístupové cesty, propojení se stezkami sousedících krajů). • Přeshraniční spolupráce se sousedícími státy (Polsko a Německo). • Využití nevyužitých ploch (pastva, úvaziště). • Vybudování nových cestních sítí. • Bezpečnost pohybu značenými a upravenými stezkami. • Užívání značených stezek (ochrana přírody). • Ekonomický přínos pro stanice, služby v okolí stezek (obchody, campy, koupaliště, restaurační zařízení ...) z návštěvnosti a využívání poskytujících služeb. • Know-how; jelikož v Libereckém kraji není oficiálně značená ani jedna hipostezka, dala by se dokumentace použít jako vzor pro další realizace v LK. 	<ul style="list-style-type: none"> • Možný nezájem a neuchycení se v turistickém ruchu. Stezka nebude atraktivní a nebude o ni zájem. • Zásah do krajiny možnou úpravou cest (instalace značení, úvazišť, ohrad, informačních panelů) • Problémy s vedením stezky chráněnou krajinou nebo přes soukromé pozemky. • Možné zkracování a pohyb mimo vyznačené stezky. • Prvotní ekonomická náročnost na realizaci stezky (technické vybavení) a byrokratická náročnost (povolení, smlouvy, dotační formuláře, ...) • Možné nechválení, zamítnutí povolení, neudělení dotací. • Neinformovanost a neznalost problematiky a pravidel hipoturistiky.

HROZBY	<ul style="list-style-type: none"> • Přenos chorob mezi koňmi. • Zranění koně nebo jezdce v terénu kvůli špatnému značení, nepozornost jezdce či nevhodné klimatické podmínky mohou způsobit pád nebo smeknutí koně nebo jezdce. • Znehodnocení půdního fondu. • Neukázněnost jezdců, kteří nedbají pravidel chování na stezce. • Poškození či narušení krajiny chráněných oblastí díky pohybu mimo značenou stezku. • Střety mezi ostatními uživateli turistických stezek, např. s cyklisty nebo pěšími turisty). • Ohrožení automobilového provozu nedbalým pohybem po komunikacích. • Potenciální problémy s pohybem na soukromém pozemku. • Znečištění přírody od koňských exkrementů a odpadků. • Omezování volnosti divoké zvěři. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dodržování veterinárních a zoologických předpisů. • Na farmách dodržovat odstup vlastních koní od hostitelských. • Vhodná vybavenost jezdce na koni (lékárnička, vhodné jezdecké pomůcky, ochranná přilba). • Dodržování pravidel pohybu na stezce. • Co největší odklon od rušných stezek (cyklo či pěší stezky). • Vyvarování se přímému kontaktu se silnicemi I. a II. třídy. • Technická vybavenost na stezkách (koše, místa k sezení).
--------	---	---

(Převzato z: Fialová, Kozumplíková 2009, s. 30)

4.10 PARAMETRY HIPOSTEZEK

4.10.1 *Obecná charakteristika*

Pro zřízení turistických cest jsou dána pravidla, kterými je nutné se řídit. Hanák (Hanák in Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 78) sestavil všeobecné požadavky na realizaci tras a rozdělil je do těchto kategorií:

1. Požadavky technické – prostorové uspořádání trasy;
2. Požadavky specializované;
  - lesnické, zemědělské, pro provoz vozidel atd.,

- na obsluhu obydlených oblastí a intravilánu obcí,
  - na ochranu lesů, zemědělského půdního fondu a plnění ostatních ekologických požadavků,
3. Požadavky krajino-estetické – vhodné směrové vedení trasy a její citlivé zakomponování do krajiny;
  4. Požadavky minimalizace narušení dominantních celospolečenských funkcí zpřístupňované krajiny či existujících funkčních systémů;
  5. Požadavky ekonomické
- (Hanák in Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 78).

Tyto požadavky jsou aplikovány konkrétněji pro hipoturistiku. Požadavky technické zahrnují vhodnou šířku tělesa cesty, podélný sklon, povrch zemní pláň, příčný sklon a parametry objektů na cestní síti. Do požadavků specializovaných spadá ochrana porostních plášťů a ekologicky cenných krajinných prvků, návaznost na technologické postupy v lesnictví, zemědělství a veřejné dopravě. Požadavky krajino-estetické tvoří plynulé vedení trasy bez prudkých zlomů, využívá možností terénu (například rozhledny), přírodní a kulturní zajímavosti.

„Požadavky minimalizace narušení dominantních celospolečenských funkcí zpřístupňované krajiny či existujících funkčních systémů představují vyhnutí se dlouhodobému souběhu s jinými druhy cest – frekventované motorové komunikace, turistické trasy a cyklostezky.“ (Hanák in Fialová, Kozumplíková 2009b, s. 78).

4.10.2 **Trasování**

Potenciální hipostezka musí být nejdříve rozdělena na jednotlivé části, které se zkoumají detailněji než celá stezka. Pro jednotlivé požadavky jsou sestrojeny tabulky, které se zabývají minimálními a maximálními sklony nezpevněných cest.

Tab. 7: **Minimální a maximální sklon nezpevněných cest**

DRUH ZEMINY A PROPUSTNOSTI	NÁZEV ZEMINY	PODÉLNÝ SKLON V %	
		minimální	maximální
soudržné	Jíl, písčité jíl, jílovitá hlína, písčité hlína, prachovitá hlína	5	8 – 9
soudržné, málo propustné	Prachovitý, hlinitý a jílovitý písek, jílovitý písek se štěrkem, písčité hlína se štěrkem, jílovitý a písčité písek se štěrkem, štěrk s jílovitým pískem	4	8 - 9
nesoudržné	Písek, písek se štěrkem, hlinitý písek se štěrkem, písčité písek, hlinitopísčité štěrk, štěrk s pískem, štěrk s hlinitým pískem	3	10 - 12

(Fialová, Kozumplíková 2009a, s. 79)

Nejvhodnějším podkladem pro pohyb s koňmi na nezpevněných cestách je soudržná zemina, která drží svoji strukturu do jistého podélného sklonu. Jsou to tak převážně jílovité a hlinité půdy s minimálním podélným sklonem 5% a s maximálním podélným sklonem do 9 %. Zeminy soudržné, které jsou málo propustné, zastupují jílovité

a hlinité půdy, ovšem obohacené o písek. Půdy nesoudržné jsou převážně půdy písčité a štěrkovité, které lehce mění svůj tvar při pohybu s koňmi. Proto mají minimální podélný sklon 3% a maximální sklon v rozmezí 10 – 12% (Fialová, Kozumplíková 2009b, s. 79).

Tab. 8: **Klasifikace stupnice jezdeckých tras**

CHARAKTERISTIKA POVRCHU			PŘÍKLAD
A	Dobrý podklad	Pružný, lze po něm bez omezení cválat	Tráva, mech, měkká lesní cesta, strniště
B	Střední cesta	Tvrdší nebo hlubší terén, po kterém je možno bez problémů klusat, ale cválat jen kratší čas	Suché polní a lesní cesty, hluboká půda, mokré úseky
C	Špatný podklad	Tvrdý nebo bažinatý terén, nevhodný pro cval, klus omezeně, častá nutnost vedení koně na ruce	Tvrdý – asphalt, beton, dlažba; měkký – močály, brody

(Fialová, Kozumplíková, s. 80)

CHARAKTERISTIA TERÉNU			PŘÍKLAD
0	Velmi lehký terén	Představuje terén jízdný, kolbiště	Pastvina, písčinná pláž, rovina
1	Lehký terén	Rovina s minimálními požadavky na vedení koně, nasčítaná převýšení budou do 1% délky trati	Prašná cesta
2	Středně těžký terén	Zvlněný terén s občasnými kratšími výstupy a sestupy, v prostředí, které vyžaduje zvýšené nároky na vedení koně, nasčítaná převýšení budou do 2% délky trati	Kratší kopce
3	Těžký terén	Dlouhé, strmé výstupy a sestupy, kdy je třeba dobrého jezdce, nasčítaná převýšení budou větší než 2% délky trati	Dlouhé prudké kopce
4	Velmi těžký terén	Prudké výstupy a sestupy, které je možno absolvovat jen s koněm na ruce. Požadavek na dokonalé ovládnutí koně	Strže a srázy
5	Nesjídný terén	Terén, který je možno s koněm překonat	Lavičky, mostky, schody, žebříky

(Fialová, Kozumplíková, s. 80)

Klasifikace náročnosti terénu a povrchu je zobrazena v tabulkách. Náročnost se je značená pěti odstupňovanými body (v první tabulce) a písmeny A, B a C v druhé tabulce. Na číselné stupnici nula představuje nejlehčí terén, pětka naopak terén nesjízdný. Při sestavování tabulek se vycházelo z několika podmínek:

1) Délka trasy, která je vždy uváděna v kilometrech. Délka trasy není omezená, pouze jsou určita doporučení (Hollý 2003a, s. 19).

2) Výškový rozdíl. Ten je udáván v metrech. Ideální výškový sklon pro hipoturistiku je v rozmezí 0 – 30 m (Hollý 2003a, s. 19).

3) Podélný sklon musí také splňovat rozmezí sklonu svahu od 5° do 20°. Mohou existovat i extrémnější sklony, ale to je nebezpečné jak pro koně, tak i pro člověka (Hollý 2003a, s. 19).

Sloučením těchto podmínek vznikla klasifikace, která je odvozena od stupnice užívané při distančních dostihových závodech. Důležité je, že první tabulka vychází z geomorfologie, druhá tabulka poukazuje na povrch trasy v závislosti na materiálu (Hollý 2003b, s. 19).

4.10.3 ***Technické parametry***

Jezdecké stezky tvoří jen trasy vymezené pro koně s jezdcí. Jedná se o samotné cesty, vozovky, technické provedení cestních objektů a odvodňovacích zařízení - mosty, propustky, zárubní a opěrné zdi, brody či sjezdy. Vytýčené stezky musí mít ideální technické parametry a bezpečnostní zařízení, jako jsou například zábradlí, záchytná zařízení, směrové sloupky jako dopravní značky, turistické značení atd. S tím souvisí i odpočívadla, napajedla, boxy s první pomocí pro koně a občerstvení či nocleh pro jezdce. Mezi nejdůležitější objekty na stezce patří úvaziště, směrové značky a tabule a informační panely. Jednak tvoří základ pro bezpečnost pohybu po stezce, ale ztraktivňují i celkový dojem stezky.

4.10.3.1 Úvaziště

Úvaziště je nepostradatelný objekt na stezce, neboť slouží jezdcí k uvázání koně na krátkou dobu. Jeho instalace se aplikuje lehce, běžně tam, kde je místo pro odpočinek nebo tam, kde se nachází nějaký významný úkaz, např. vyhlídka, studánka, jezírko, restaurace, tábořiště, koupaliště, hrad, tvrz či jiná zajímavost. Technické parametry jsou definované takto: dřevěné zařízení z masivního dřeva ve výšce 1 metr nad zemí, které je přichyceno ke kůlům upevněným do země v hloubce jeden metr. Úvaziště má vyhrazenou plochu o rozměrech 5 x 3 m (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 79).

Obr. 2: Úvaziště, jezdecká stanice Živý skanzen

Foto: Autor práce, 4. 4. 2012

4.10.3.2 Směrové značky a tabule

Směrové značky a tabule jsou nejdůležitějším objektem na stezce. Podávají informaci o délce stezky, o poloze a o směru. Metodika značení vychází z materiálů Klubu českých turistů. Je určována přesnými pravidly a parametry značení. Doporučené umístění značky je ve výšce 180 cm nad zemí. Jedná se o čtvercové zobrazení 10 x 10 cm, na kterém je zobrazen kruh o poloměru 3 cm v barvě červené. Šířka červeného kruhu je 0,5 cm. Směrová tabulka obsahuje název cílové stanice, počet km do cíle, barevné odlišení tras (červený kruh značí páteřní stezku, modrý tzv. vedlejší stezky nebo zkratky).

Okruhy či cesty k úvazišti jsou značeny zeleně a žlutě. Takto vyznačená stezka se eviduje v seznamu značených stezek KČT (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 73, 84).

Obr. 3: Směrová značka pro hipoturistiku

Zdroj: autorka Iveta Jelínková, DiS., 2011

4.10.3.3 Informační panely

Informační panely poskytují detailnější pohled na stezku a krajinu ji obklopující, která obsahuje fotografie, mapu a stručný vystihující text. Rozměrově se jedná o 1 x 1,5 m velkou desku ve výšce jednoho metru (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 85).

Obr. 4: Informační panel a posezení, jezdecká stanice Živý skanzen

Foto: Autor práce, 4. 4. 2012

Již zmíněné vytyčené cesty, které tvoří síť stezek, vycházejí z přírodních podmínek. Vhodnosti reliéfu je věnována samostatná kapitola. Obecně však platí, že by se měl co nejméně měnit profil krajiny. Jedná se o zásah do reliéfu, který je negativní pro životní prostředí, ale i z ekonomických důvodů je velmi náročný. Tématem vhodnosti jednotlivých povrchů pro hipostezky se zabývalo sdružení Jezdecké stezky východních Čech. Pro koně je vhodnější spíše tvrdý terén, jelikož šetří šlachy, zároveň však trpí klouby.

Nejvhodnější je terén s pružným charakterem. Ten tvoří lesní pěšiny, polní cesty, travnaté cesty, uměle vytvořené chodníky zasypané jehličím či jiný pružný přírodní materiál. Těmto nárokům však nelze vždy vyjít vstříc, a tak stezky vedou i po silicích či kamenitých cestách. Zásadním problémem je, že z travních, polních či lesních cest se intenzivním srážkovým působením a následným procházením jezdců s koňmi stávají rozblácené cesty, které ztrácejí jednak charakter pružnosti, ale dochází i k poškozování reliéfu, k tzv. erozím půdy. Proto je nevhodné jezdit za deštivého počasí. Z pohledu ekonomického jsou pak travnaté stezky tím nejlevnějším podkladem na údržbu; potřebují minimální péči a mají schopnost automatické regenerace.

Cesty hlinité a lesní cesty dopřávají koni s jezdcem i rychlejší pohyb, tj. cval. Zde platí stejné pravidlo jako u travních stezek: při srážkách je nutné se vyvarovat pohybu s koňmi, protože dochází k poškození reliéfu a následné erozi. Silnice, tj. stezky zpevněné asfaltem, umožňují jezdcům s koněm pouze pomalý pohyb. Při srážkách může dojít ke smeknutí na kluzkém povrchu (nejméně vhodně jsou dlažební kostky). Ekonomicky nejvýhodnější povrch stezky je tzv. zemní cesta. „*Jedná se o typ nezpevněné cesty, zbudované na únosných podložních zeminách, určené k přímému pojiždění vozidly.*“ (Hanák 2002, s. 2). Tento typ cest je velmi odolný, vydrží velkou zátěž koní, ale splní i podmínky pro transport těžké techniky. Pochopitelně celá stezka není vyhovující, někde se mohou nacházet vlhká místa či místa erozně náchylnější. Zde musí zřizovatel stezky poupravit cestu, zpevnit ji. Většinou se místo vysype ochrannou vrstvou. Používá se co nejlevnější materiál, což je hlinitopísčitá směs (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 81).

5 PROJEKT NÁVRHU VYBUDOVÁNÍ PÁTEŘNÍ HIPOSTEZKY

Projekt, který se zabývá návrhem vybudování páteřní hipostezky v Libereckém kraji, se zaměřuje na problematiku spojenou s jezdeckou turistikou. Hlavním krokem je vytyčení hipostezky, obstarání veškerých povolení od majitelů soukromých pozemků a v neposlední řadě dohled na legislativu. Pro snadnější realizaci může autor projektu zažádat o finanční dotaci, jako je například financování z Evropské unie.

5.1 Legislativa v hipotursitice

První a nejdůležitější podmínkou celého projektu je dodržení legislativy. Aby samotný návrh vešel v platnost a k vyznačení stezky došlo, musí být respektovány určité zákony. Ty se týkají ochrany přírody, dále je to veterinární zákon, zákon ochrany zvířat, silniční zákon, zákon o lesích, o myslivosti a další.

Zákon o ochraně přírody a krajiny č.114/1992 Sb.

Tento zákon nikterak neomezuje pohyby jezdců po cestách. Týká se pouze zákazu volného pohybu mimo vyznačené stezky v chráněném území. Naopak, vyznačením stezky se omezí volný pohyb v přírodě, jelikož budou vyznačené cesty pro hipoturistiku (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály 2012).

Veterinární zákon č. 166/1999 Sb.

Veterinární zákon ukládá majiteli koně povinnost pravidelného očkování koně, jestliže se zvíře přesune za hranice kraje stávajícího bydliště. Jelikož se hipoturistika rozmáhá a snaha propojit jednotlivé páteřní stezky mezi kraji patří mezi hlavní cíle jednotlivých krajů, je nutné tyto povinnosti dodržovat a podstupovat očkování proti infekčním onemocněním. Každý jezdec musí mít během jízdy u sebe platný průkaz koně (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály 2012).

Zákon o ochraně zvířat proti týrání č. 243/1992 Sb.

Zákon o ochraně zvířat proti týrání je určený provozovatelům jezdeckých stanic. Úzce souvisí se stavebním zákonem v souvislosti se správným ustájením koní.

Dále se zabývá i samotnou přepravou koní (motorovou) (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály 2012).

Zákon o lesích č. 289/1995 Sb.

Tento zákon se týká pohybu po lesních cestách, nikoliv však ve volném prostoru lesa. Nedochází tak k rušení lesní zvěře a sešlapávání půdy. Existují další zákony: právo vstupu do lesa, ale na vlastní nebezpečí, svolení k pohybu po cestách, pohyb hospodářských zvířat a organizování akce, které lze konat, ale po oznámení orgánu státní správ (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály 2012).

Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb.

Tento zákon nikterak neomezuje hipoturistiku, ale je dobré ho zmínit, neboť v době konání mysliveckých honů by mohlo dojít jízdou na koni k rušení zvěře. Dále by bylo nebezpečné koně nechat uvázaného v přírodě v době honů (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály 2012).

Další zákony (stavební zákon, evidence zvířat, návštěvní řády národních parků)

Stavební zákon se zabývá technickou stránkou projektování staveb při ustájení. Evidence zvířat slouží v jezdeckých stanicích k dodržování veterinárních předpisů a zamezuje možnosti přenosu infekčních chorob. Dodržováním návštěvních řádů se zamezí případnému zavlečení semen jiných rostlin do dané oblasti (HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály 2012).

5.2 Návrh páteřní hipostezky

V rámci praxe byl proveden návrh na prodloužení již navržené páteřní stezky za účelem propojit kraj stezkou pro koně a zároveň propojit jezdecké stanice. Možná návaznost regionálních stezek a okruhů je vítána, napojení na hipostezky sousedícího Středočeského kraje plánované. Podrobný popis návrhu obsahuje kapitola 7.

5.3 Finance spojené s návrhem páteřní hipostezky

Jde o velmi citlivé téma, které lze s trochou píle a štěstí zdárně dovézt až do konce. Jelikož náklady spojené s realizací stezky nejsou nejmenší, je potřeba poohlédnout se po různých dotačních možnostech. Podle odhadů vychází jeden kilometr stezky v cenovém rozmezí 1000 až 1500 Kč (započítány mapy, značení, povrchové úpravy stezky atd.). Existuje několik možností finanční podpory, např. financování z dotací EU. Kategoriami dotací EU se zabývá kapitola 5.5.1.

Žadatel musí splňovat určitá kritéria: musí být členem neziskové organizace, občanského sdružení, fyzickou nebo právnickou osobou spojenou s podnikáním v zemědělství. Podmínkou je schválení a dodržení projektu. Délka projektu je maximálně 2 roky, následné 2 roky od vybudování musí být projekt funkční, a proto je vhodné mít vyřešená všechna majetková povolení ke vstupu na soukromý pozemek. Dále je povinností doložit všechny dokumenty, které se týkají projektu (účty, povolení, žádost, atd.). Požadovaná dotace může být poskytnuta až z 90%. Minimální výše finanční částky v dotaci je 50000 Kč. Tento finanční příspěvek se může uplatit téměř v čemkoliv: technická vybavenost stezky, mapování, propagace hipostezky, nákup pozemků, zpracovávání samotného projektu atd. (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 49, 50).

5.4 Udržitelnost projektu

Udržitelnost tvoří tři základní pilíře, které mají směr ekonomický, environmentální a sociální. Aby vše fungovalo, tak jak má, tyto tři pilíře by měly být vzájemně propojené a měly by kooperovat. V České republice bohužel provázanost mezi nimi není ideální. Přesněji na sociální pilíř není kladen takový důraz. Lesnictví je odpírán finanční zdroj na realizaci stezek. Problém je v tom, že nejsou brány v potaz rekreační aktivity, pouze ochrana přírody nebo těžba dřeva. Proto je těžké najít takovou cestu, která by byla ideální pro hipostezku a zároveň neomezovala pohyb dalších účastníků.

Pokud se tento problém vyřeší a návrh bude mít všechna povolení, dokumenty a smlouvy v pořádku, záleží na podmínkách dotace. Jak již bylo zmíněno, evropské dotace mají přímo uvedené podmínky: projekt musí být činný po dobu minimálně dvou let. Ale protože je hipoturistika stále více vyhledávaná volnočasová aktivita,

udržitelnost vytyčené hipostezky je jistá po dobu několik desítek let (Fialová, Kozumplíková 2009, s. 13, 14).

6 NÁVRH VYBUDOVÁNÍ PÁTEŘNÍ HIPOTRASY

6.1 Aplikace hodnot lokalizačních předpokladů cestovního ruchu na Liberecký kraj v závislosti na hipoturisticce

Liberecký kraj má velmi pestrý reliéf díky své poloze. Největší zastoupení má území mezi 300 až 600 m n. m. Jedná se o charakter pahorkatin až hornatin, tedy výšková členitost se pohybuje mezi 30 až 600 m. V nadmořské výšce se jedná o rozdíl mezi 400 až 1500 m n. m. Podle Mariota v Libereckém kraji leží vysočiny. Hranicí, oddělující vysočiny a nízké vysočiny, je Ještědsko-kozákovský hřbet. Od něho se směrem na východ k Jizerským horám a Krkonošům nacházejí nízké vysočiny (201 – 800 m n. m.). Zmíněné Jizerské hory a část Krkonoš spadají do středních vysočin (801 – 1500 m n. m.). Pochopitelně v krajině dochází k různému mísení výškových stupňů, a tak nelze tyto oblasti striktně vymezit.

Terén s vysokou nadmořskou výškou a relativní výškovou členitostí není vhodný pro vedení hiposteze. V takových oblastech se nevyskytují ideální půdní podklady vhodné pro koně a pohyb v členitém terénu (jsou zde skalní cesty, prudké svahy či divoká koryta řek). Terén je velmi obtížný a pro koně i jezdce nebezpečný. Z tabulky číslo 4: *Vhodnost pěší, cyklo a hipo turistiky v závislosti na relativní výškové členitosti a sklonu svahů* vyplývá, že ideální terén pro hipoturistiku je terén se sklonem 0 – 14° o relativní výškové členitosti 0 až 30 m, dále terén se sklonem 0 – 10° o relativní výškové členitosti 31 až 100 m. Hraniční je terén se sklonem 0 – 10° s relativní výškovou členitostí 101 až 180 m. Není však striktní podmínkou vyhýbat se místům, která nesplňují taková kritéria, ovšem trasa ztrácí na komfortu a bezpečnosti. Estetická hodnota reliéfu dokáže trasu velice příjemnit. Když trasa vede významnými kulturními oblastmi, její potenciálnost se zvýší. V Libereckém kraji je velké zastoupení ploch chráněných území, což může být problém při následné realizaci stezky. Chráněné části přírody jsou vymezeny zákonem. Pohyb na tomto území je omezen, je možný pouze po značených stezkách (Mariot 1983).

6.2 Lokalizace navrhované páteřní hipostezky

Navrhovaná část páteřní stezky bude navazovat na již navrženou první část stezky, která je popsána v kapitole 5.4.3. Hlavním cílem navržení této stezky je propojení Libereckého kraje ucelenou páteřní stezkou od jezdecké stanice Buřany Kašparka, která leží přímo na hranicích CHKO Jizerské hory, a Krkonošského národního parku necelých 3 km od Jablonce nad Jizerou až po jezdeckou stanici Dvůr Hlaváč u Vsi na severu v těsné blízkosti s polskou hranicí.

6.3 Návrh páteřní hipostezky

6.3.1 *Popis páteřní hipostezky*

Navržená část páteřní stezky je dlouhá přes 58 kilometrů. Prochází několika obcemi, míjí pozoruhodné objekty. Na stezce je několik míst, která poskytují nocleh, pohostinství s úvazišti pro koně, ale i několik jezdeckých stanic. Stezka je vedena po lesních, polních, kamenných i asfaltových cestách. Převažují polní a lesní cesty. Bohužel se nepodařilo vyhnout intravilánu v Jablonci nad Jizerou. Necelých 800 m stezka vede městem po silniční komunikaci. Na stezce jsou další místa, ve kterých by jezdec měl sesednout z koně. Jsou to hlavně místa, kdy stezka křížuje silniční komunikaci. V tomto případě je to celkem 16x. Další místo k sesednutí z koně je přechod kolejiště, přes které vede komunikace. Místo se zvýšenou opatrností je brod přes řeku Kamenici u Jitřenína pod Bukovou. Jak je zmíněno, na stezce je několik zajímavých míst. V úseku mezi Ferdinandovem a rozcestím Hřebínek se nachází 500 m po žluté turistické značce vodopád na Sloupském potoce. První turistická chata je na Nové Louce, Šámalova chata. Další chata Královka s úvazištěm se nachází po necelých 5 km. Zde je možné navštívit i rozhlednu na vrcholu Nekrasu. Další úvaziště je nedaleko Sedmidomí a Záhoří. Stezka pokračuje směrem k vodní nádrži Souš. U Horního Polubného se nachází bývalý větrný mlýn, turistická památka, na vrcholu Hvězda rozhledna Štěpánka a chata Hvězda s úvazištěm. Nejvyšší bod na stezce se nachází nedaleko vrcholu Hvězda, v necelých 900 m n. m. Převážně se jedná o cesty s povrchem nezpevněným. Nejčastější jsou málo soudržné a soudržné cesty (podle zeminy: písčité jíly, jílovitá hlína, prachovitá hlína, písčité hlíny se štěrky,

jílovitý a písčitý písek se štěrskem), dále cesty kamenité a cesty zpevněné asfaltem, místy i silniční komunikace.

Aby stezka byla popsána podle klasifikační stupnice jezdeckých tras, musí se rozdělit na jednotlivé úseky. Podle tab. 7 jsou úseky označeny požadovanou číslicí a písmenem, jejich indicie je vysvětlena v tabulce. Stezka je rozdělena na IV. úseky:

I. úsek: Hejnice – rozhledna Královka

Stezka stoupá z Ferdinandova až na rozcestí Hřebínek, odkud pokračuje po lesních a kamenitých stezkách až na rozhlednu Královku, kde je další mírnější stoupání (klasifikace úseku 2B).

II. úsek: rozhledna Královka – Albrechtice v Jizerských horách

Tento úsek vede po polních a lesních cestách po mírně zvlněném terénu. Během úseku se přechází několikrát silniční komunikace (klasifikace úseku 2, místy 3 B).

III. úsek: Albrechtice v Jizerských horách – Horní Polubný

Úsek kopíruje vrstevnice s mírným stoupáním po lesní zpevněné cestě, místy cestě zpevněné asfaltem (klasifikace úseku 2 až 3B).

IV. úsek: Horní Polubný – jezdecká stanice Buřany Kašpárka

Poslední úsek klesá až do Jablonce nad Jizerou po lesní cestě, kamenité i místy zpevněné asfaltem. Přes Jablonec vede stezka po silniční komunikaci, poté přechází na zpevněnou kamenitou, místy polní cestu (klasifikace úseku 2B, místy C).

6.3.2 ***Vytyčení páteřní hipostezky***

Druhá část páteřní stezky navazuje na již navrženou hipostezku Hejnice – Ves. Z jezdecké stanice U Jelena stezka vede obcí Hejnice po silniční komunikaci až za místní camp, dále po polní cestě, která vede při hranici s lesním porostem až na začátek obce Ferdinandov. Zde se hipostezka napojuje na zelenou turistickou značku, která stoupá lesem až na rozcestí Hřebínek, kde se nachází bufet. Tato písčitá stezka místy s drobným štěrskem pokračuje stále po turistické zelené, po cestě zpevněné asfaltem.

Po zhruba 500 m odbočuje doleva na lesní cestu, která se napojuje na zpevněnou lesní cestu. Přes Vlčí kámen hipostezka směřuje na Novou Louku, odtud pokračuje po žluté

turistické značce, kde odbočuje doleva na lesní cestu, která míjí komunikaci, dále až vrchol Nekrasu. V blízkosti se nachází horský hotel Královka (možná jezdecká stanice). Dále pokračuje po polní cestě, která se celkem třikrát střetává s komunikací, až na Hrabětice. V Hraběticích hipostezka křížuje červenou turistickou značku a pokračuje po lesní cestě okolo Seibtovy studánky. Poté se napojuje na červenou turistickou stezku. Po necelém kilometru se odpojuje a pokračuje po polní cestě, která vede v blízkosti obce Sedmidomí. Po přejití komunikace se hipostezka napojí na žlutou turistickou. Po 500 m odbočuje doleva na lesní pěšinu okolo vrcholu Buková, poté se opět napojuje na žlutou turistickou a pokračuje až k řece Kamenice, brodem dále pokračuje po lesní zpevněné cestě přes sjezdové tratě až do Albrechtic. Přes Albrechtice hipostezka vede po zelené turistické značce k pomníku Protržené přehradě a dále po zpevněné lesní cestě přes Sovín až do Souše. Zde se hipostezka napojuje na zelenou turistickou a pokračuje po lesní místy zpevněné polní cestě až do Horního Polubného, odtud po lesní zpevněné cestě, kterou střídá zpevněná cesta asfaltem, do Tesařova. Zde se hipostezka napojuje na modrou turistickou značku vedoucí až k rozcestí pohostinství Hvězda, směřuje po žluté turistické značce, míjí Hutterův kříž a po polní cestě přes komunikaci podél lesa směřuje do Jablonce nad Jizerou, kde stezka vede intravilánem, po zelené turistické zpevněné cestě přes komunikaci a dále po polní cestě až k jezdecké stanici Buřany Kašparka, kde končí.

6.4 Možná rizika navrhované páteřní hipostezky

Existuje hned několik rizik, která mohou ohrozit schválení hipostezky. Nejdůležitější otázkou je, zdali by bylo možné vybudovat druhou část páteřní stezky. Došlo by tím k vytvoření nových komunikací, tím pádem k narušení cestních sítí, které doposud vedly v daném území. Dále by došlo k intenzivnímu využívání krajiny pro účely jízdy na koni. Tato intenzita závisí na počtu turistů na koni. Další otázkou je, jak by změnu snesla krajina. Jednou z možností je, že by touto oblastí stezka pouze procházela, bez jakýchkoliv možností zdržet se více než jeden den. Čili oblast by neposkytovala žádná místa, kde by jezdec s koněm mohli přenocovat. Jsou totiž oblasti, které se nedají lehce objíždět, a není jiného východiska, než zde vytyčit hipostezku. Platí však několik omezení, která se nedají nikterak obejít a musí být respektována. Jde o zákaz vstupu s koněm/ bez koně mimo vyznačené cesty v národním parku a CHKO. Může ale dojít i k úplnému omezení vstupu do oblasti.

Hrozí-li potenciální poškození území díky vysoké intenzitě návštěvnosti, může příslušný orgán vydat vyhlášku o zákazu vstupu na území, které je vyznačené na každé cestě, která k němu vede. Chráněné oblasti z pohledu hipoturistiky nejsou předem zamítnutá místa pro hipostezky. Je však nutné plánování věnovat zvýšenou pozornost, vyhovět předpisům a podmínkám dané situace. Jelikož neexistuje doposud jednotný koncept na návrh stezek v těchto oblastech, je to o to složitější, avšak ne nereálné.

I když je tento návrh stezky potřebný, je velmi komplikovaný. Převážně navržená hipostezka vede CHKO Jizerské hory. Jelikož zde není tak rozsáhlá koncentrace cest, které jsou ideálním podkladem pro koně, už samotné vytyčení v oblasti je obtížné. Po konzultaci se samotnými jezdci, kteří prostudovali návrh, jsem obdržel užitečné rady a připomínky. Asi největším problémem bude získat povolení ze správy CHKO Jizerské hory. Aby stezka nevedla stále po asfaltu zpevněných či kamenitých cestách, je jediné východisko vézt stezku po odlehlých starých nevyužívaných lesních cestách. Společně s návrhem stezky začne jednání s majiteli cest a pozemků o povolení vstupu, ale i žádání o povolení vyznačení stezky na správě CHKO Jizerské hory. Tento proces může trvat několik let.

7 MAPOVÉ VÝSTUPY

Mapové výstupy jsou nedílnou součástí této práce. Bylo pořízeno několik map, které jsou zaměřeny jednak na zobrazení vhodné krajiny pro hipostezku, ale i vytyčení návrhu páteřní stezky. První mapový výstup se zajímá o lokalizační faktory cestovního ruchu a o požadavky vhodné pro vedení hipostezky v rámci Libereckého kraje. Další mapa vytyčuje návrh části páteřní stezky. Práce je obohacena i mapou správního dělení Libereckého kraje. Všechny tyto mapy byly vytvořeny v softwaru ArcMap 10.

7.1 Vytvoření mapového výstupu vhodnosti krajiny v Libereckém kraji pro hipoturistiku

Vytvoření tohoto mapového výstupu vychází na Mariota (1983), který se zabýval vhodností reliéfu v závislosti na cestovním ruchu, tedy na různé druhy cestovního ruchu. Hipoturistika má určité podmínky pro vytyčení hipostezky, a tak byla vytvořena mapa, ve které byly použity podmínky pro hipoturistiku a byly dosazeny do Mariotovy tabulky o vhodnosti reliéfu v závislosti na relativní výškové členitosti a sklonu svahů. Na mapě jsou zobrazeny dvě vrstvy: první vrstva zobrazuje úhel sklonu reliéfu v Libereckém kraji. Druhá vrstva je zaměřena na členění podle nadmořské výšky v Libereckém kraji.

Úhel sklonu reliéfu byl rozdělen do jednotlivých částí v rozmezí 0° až 29° a více. Toto členění bylo použito podle požadavků hipostezky, která má určité vymezení sklonu svahů, které se aplikovaly ve výsledném mapovém výstupu.

Mapa, která člení Liberecký kraj podle nadmořské výšky, vychází z relativní výškové členitosti dle Mariota (1983). A protože relativní výšková členitost není vhodná pro mapové zobrazení, byla použita nadmořská výška. Právě relativní výškové členění určuje morfologické typy georeliéfu: pahorkatiny, vrchoviny, velehornatiny. Tabulku, která převádí hodnoty výškové členitosti na hodnoty nadmořské výšky, sestrojil Demek v roce 1987. Mapa zobrazuje 7 částí, od nejnižšího místa 225 m n. m. až po nejvyšší 1435 m n. m.

Výsledná mapa zobrazuje ta místa, která jsou nevhodná pro vedení hipostezky, a to místa se sklonem reliéfu 19° až 29° a více a místa s nadmořskou výškou od 750

do 1435 m n. m. Tímto překrytím vznikla plocha Libereckého kraje, která splňuje podmínky vedení hipostezek.

7.2 Vytvoření mapového výstupu páteřní hipostezky

Návrh páteřní hipostezky neznamena pouze vytyčení linie do mapy. Předcházelo tomu terénní průzkum, jednání s odborníky, nastudování odborné literatury a znalost terénu. Během návrhu byly nejdříve používány analogové mapy: turistické a digitální mapy na mapovém portálu <http://www.mapy.cz/>, které sloužily jako předloha k samostatnému vytyčení a sepsání popisu hipostezky. Mapový výstup vhodnosti krajiny pro hipoturistiku v Libereckém kraji posloužil k tomu, aby stezka nevedla oblastí nevhodou k jejímu vytyčení. Na hipostezce jsou bohužel určitá místa, která zasahují do oblasti, kde je neúměrná nadmořská výška vzhledem k podmínkám pro správné vedení hipostezky. Ale jak již bylo zmíněno, vymezení není striktní, pouze doporučující, a proto může dojít k realizaci.

8 ZÁVĚR

Hlavními cíly práce byla analýza současného stavu hipoturistiky v Libereckém kraji a návrh projektu vybudování nové páteřní hipostezky. Analýza byla provedena na základě nastudovaných odborných materiálů a konzultací s odborníky. Základní informace, odkaz na odborníky z praxe a doporučení odborné literatury poskytla Mgr. Eva Hornová z Krajského úřadu Libereckého kraje. Dále bylo kontaktováno občanské sdružení Jezdecké stezky Libereckého kraje, které jako jediné v kraji zajišťuje organizaci hipoturistiky a zároveň sdružuje její zájemce. Ve spolupráci s JSLK, jmenovitě s Ivetou Jelínkovou, Dis., bylo provedeno několik terénních průzkumů včetně návštěv jezdeckých stanic. Z nashromážděných dat byla provedena analýza aktuálního stavu.

Aktuální stav je vyhodnocen jako značně nevyhovující. Tato situace je způsobena odmítavým přístupem majitelů soukromých pozemků k udělení povolení pro vstup na jejich část pozemku, kterými stezka vede. Další příčinou tohoto stavu je nedostatek finančních prostředků, které jsou pro realizaci stezky nutné. Komplikace plynou i z výskytu nevhodných přírodních podmínek – chráněné krajinné oblasti, národního parku a nevyhovujícího terénu (strmé svahy, vysoká nadmořská výška, mokřady).

V Libereckém kraji se nenachází žádná oficiálně značená hipostezka. Doposud nebyl realizován ani existující návrh páteřní stezky Hejnice – Ves. Občanské sdružení JSLK aktuálně usiluje o získání všech potřebných povolení a financí.

Na návrh stezky Hejnice – Ves byl napojen nový úsek Hejnice – Buřany, který je podpořen i mapovým výstupem o vhodnosti krajiny v rámci vytyčení hipostezky v LK. Spojením obou stezek by vznikla páteřní hipostezka napříč celým krajem. Do budoucna by byla možná i návaznost na jezdecké stezky v sousedních krajích a státech. Projekt je řešen z pohledu legislativního, finančního a řeší i otázku udržitelnosti. Nejdůležitější částí je návrh hipostezky, který je vyznačen v mapě, spolu s popisem.

Vytyčené cíle byly splněny. Podařilo se proniknout do jádra problematiky hipoturistiky v LK z pohledu cestovního ruchu, přírodních podmínek a finančního zajištění. Nashromážděné poznatky jsou uceleny, a tak poskytují přehlednou formou základní informace o daném tématu. Podařil se i návrh projektu páteřní hipostezky, který byl rozčleněn do jednotlivých bodů.

Navíc byla vytvořena mapa vhodné krajiny pro vedení hipostezek v LK. V práci chybí vytvoření datového modelu pro možnost liniového podkladu hipotras pro mapový portál cestovního ruchu LK z důvodu absolvování praxe v jiné instituci. Projekt může být upraven podle potřeb uživatelů.

Navržená jezdecká stezka je přínosná jako podklad pro realizaci projektu občanského sdružení JSLK. Dále je poukázáno na ostatní vyspělejší kraje v ČR, které mají rozsáhlou síť jezdeckých stezek, a tak se mohou stát vzorovým příkladem pro LK. Práce byla přínosem i pro autora v několika směrech: poznání nové volnočasové aktivity, návštěva zajímavých míst Libereckého kraje a získání mnoha zkušeností.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

FIALOVÁ, J., KOZUMPLÍKOVÁ, A., ED., 2009. *Hipoturistika jako forma rekreace, lesní hospodářství, ochrana přírody a krajiny, fakta střety*. 1. Vyd. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s. r. o. ISBN: 978-80-02-02122-3

HANÁK, K., 2002, *Zpřístupňování lesa*. Brno. MZLU v Brně. ISBN 80-7157-639-5

HANÁK, K., HRŮZA, P., SKOUPIL, J., 2003, *Zpřístupňování lesa*. MZLU v Brně, Brno. ISBN 80-7157-685-9

HOLLÝ, K., 2003. *Jezdecká turistika*. Vyd. Ostrava: Montanex. S. 112. ISBN 80-7225-104-X

KOPŠO, E., 1992. *Geografia cestovného ruchu*. 1. Vyd. Bratislava: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN: 80-08-00346-4

MARIOT, P. 1983. *Geografia cestovného ruchu*. Bratislava: Veda.

STŘÍBRNÁ, M., 2005. *Venkovská turistika a agroturistika*. 1. vyd. Praha: Profi Press. ISBN 80-86726-14-2

ŠMÍDA, J., KOŠKOVÁ, I., MODRÝ, M., 2008. *Atlas životního prostředí Libereckého kraje*. Liberecký kraj, Liberec

RYGLOVÁ, K., 2009. *Cestovní ruch*. 3. Rozšířené vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o.. ISBN 978-80-7418-028-6.

VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M., 2011. *Geografie cestovního ruchu České republiky*. Aleš Čeněk, s.r.o., ISBN 978-80-7380-340-7

Elektronické zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. [vid. 23. 3. 2012]. Dostupné

z: <http://drusop.nature.cz/index.php>

HYJÉ – koně Zlínského kraje: Zlínský kraj [online]. [vid. 26. 3. 2012]. Dostupné

z: <http://www.hyje.cz/sluzba/search>

HYJÉ – koně Zlínského kraje: Možnosti dotací [online]. [vid. 3. 4. 2012]. Dostupné

z: <http://www.hyje.cz/hyje/15123/>

HYJÉ – koně Zlínského kraje: Vzdělávací materiály [online]. [vid. 14. 4. 2012].

Dostupné z: <http://www.hyje.cz/hyje/21143/>

JEZDECKÉ STEZKY LIBERECKÉHO KRAJE, Jezdecké stanice [online]. [vid. 7. 4.

2012]. Dostupné z: <http://www.jslk.wbs.cz/Jezdecke-stanice-.html> *Liberecký kraj:*

Marketingové turistické regiony Libereckého kraje [online]. [vid. 17. 4. 2012].

Dostupné z:

http://www.krajlbc.cz/public/kultura/small_rajonizace_unor_19_3_2008_200_b718b9323f.jpg

Jihomoravský kraj: Koncept páteřních jezdeckých tras a stezek v Jihomoravském kraji

[online]. [vid. 6. 4. 2012]. Dostupné z: [http://www.kr-](http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?pubid=15154&TypeID=7&foldid=3772&foldtype=7)

[jihomoravsky.cz/Default.aspx?pubid=15154&TypeID=7&foldid=3772&foldtype=7](http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?pubid=15154&TypeID=7&foldid=3772&foldtype=7)

Mendelova univerzita v Brně: Venkovský cestovní ruch [online]. [vid. 9. 4. 2012].

Dostupné z: <http://www.utok.cz/node/148>

Kraj Vysočina: Vysočina nabízí už 860 km jezdeckých stezek [online]. [vid. 11. 4. 2012].

Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz/vysocina-nabizi-uz-860-km-jezdeckych-stezek/d-4037839/p1>

Východní Čechy: Jízda na koni [online]. [vid. 11. 4. 2012]. Dostupné

z: <http://www.vychodni-cechy.info/jizda-na-koni/>

Software

ESRI, 2010. ArcGIS [software]. Version 10.1 Redlands: ERSI [přístup 20. 4. 2012]

SEZNAM PŘÍLOH

Příl. 1: Lesní cesta.....	67
Příl. 2: Polní cesta	67
Příl. 3: Zemní cesta	68
Příl. 4: Cesta zpevněná asfaltem (komunikace).....	68
Příl. 5: Nepřijatelná kamenitá cesta pro hipoturistiku	69
Příl. 6: Brod přes řeku Ztracený potok v Ludvíkově pod Smrkem.....	69
Příl. 7: Jezdecká stanice Selský dvůr v Raspenavě.....	70
Příl. 8: Oplocený výběh pro koně, Selský dvůr v Raspenavě.....	70
Příl. 9: Ustájení koní, Selský dvůr v Raspenavě.....	71
Příl. 10: Jezdecká stanice Živý skanzen, Jindřichovice pod Smrkem	71
Příl. 11: Oplocený výběh pro koně, Živý skanzen v Jindřichovicích pod Smrkem	72
Příl. 12: Jezdecká stanice Dvůr Hlaváč ve Vsi	72
Příl. 13: Oplocený výběh pro koně, Dvůr Hlaváč ve Vsi	73
Příl. 14: FRÝDLANTSKO z koňského hřbetu, 1 : 100 000 (2010)	73
Příl. 15: Členění Libereckého kraje podle nadmořské výšky (2012).....	74
Příl. 16: Členění Libereckého kraje podle úhlu sklonu reliéfu (2012)	75
Příl. 17: Vhodná krajina pro vedení hipostezek v Libereckém kraji (2012).....	76
Příl. 18: Návrh páteční stezky v Libereckém kraji (2012)	77

PŘÍLOHY

Příl. 1: **Lesní cesta**

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 2: **Polní cesta**

Zdroj: Archiv JSLK

Příl. 3: **Zemní cesta**

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 4: **Cesta zpevněná asfaltem (komunikace)**

Zdroj: autorka Iveta Jelínková, DiS., 2011

Příl. 5: Nepříjemná kamenitá cesta pro hipoturistiku

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 6: Brod přes řeku Ztracený potok v Ludvíkově pod Smrkem

Zdroj: Archiv JSLK

Příl. 7: Jezdecká stanice Selský dvůr v Raspenavě

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 8: Oplocený výběh pro koně, Selský dvůr v Raspenavě

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

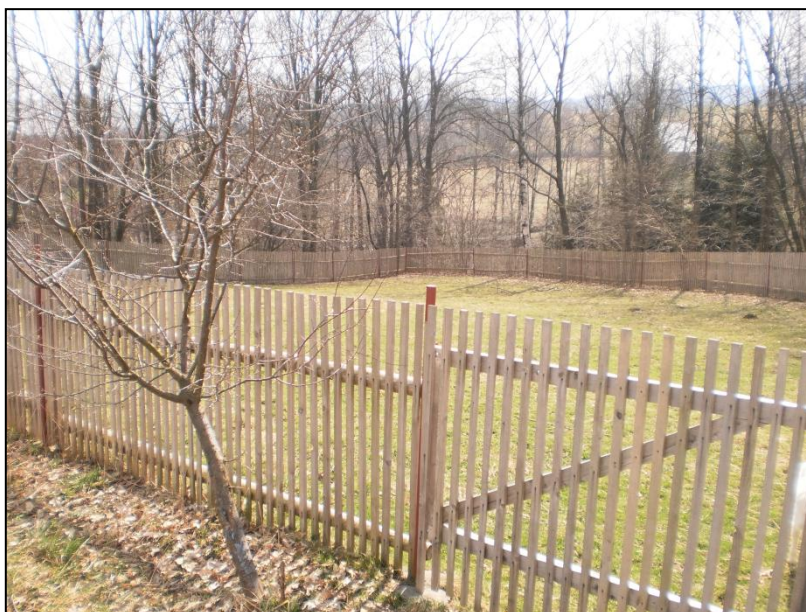
Příl. 9: Ustájení koní, Selský dvůr v Raspenavě

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 10: Jezdecká stanice Živý skanzen, Jindřichovice pod Smrkem

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 11: Oplocený výběh pro koně, Živý skanzen v Jindřichovicích pod Smrkem

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 12: Jezdecká stanice Dvůr Hlaváč ve Vsi

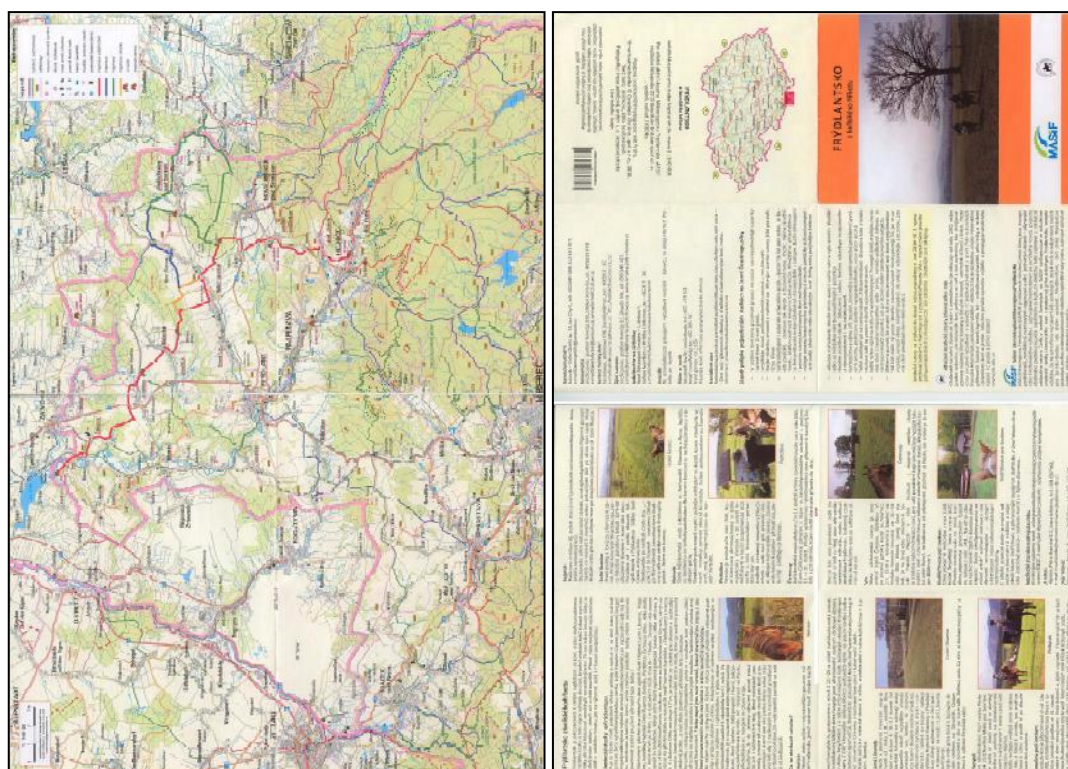
Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

Příl. 13: Oplocený výběh pro koně, Dvůr Hlaváč ve Vsi

Zdroj: Autor práce, 4. 4. 2012

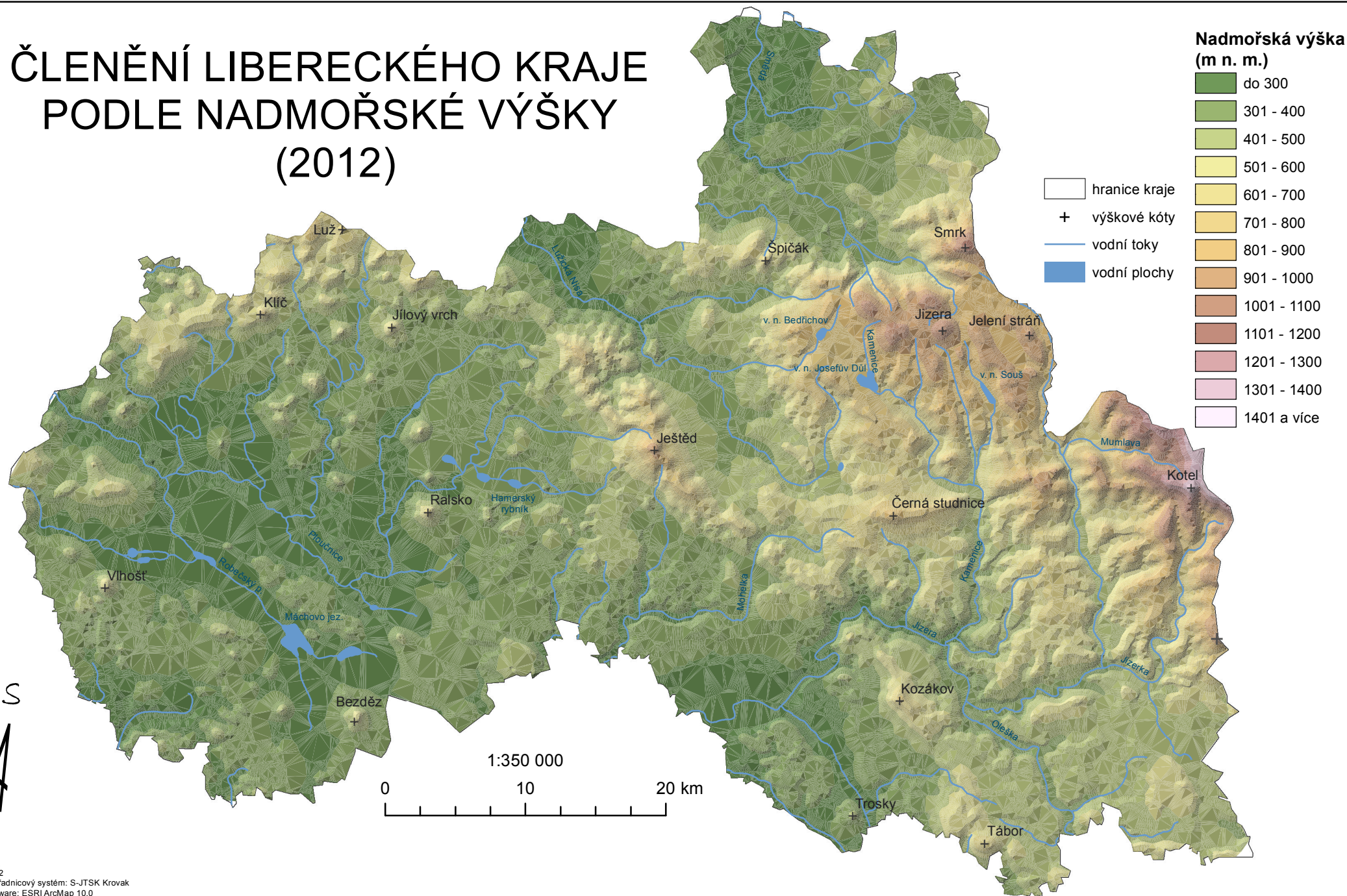

Příl. 14: FRÝDLANTSKO z koňského hřbetu, 1 : 100 000 (2010)

Zdroj: Převzato od Geodézie On Line, spol. s.r.o. 16. 3. 2012

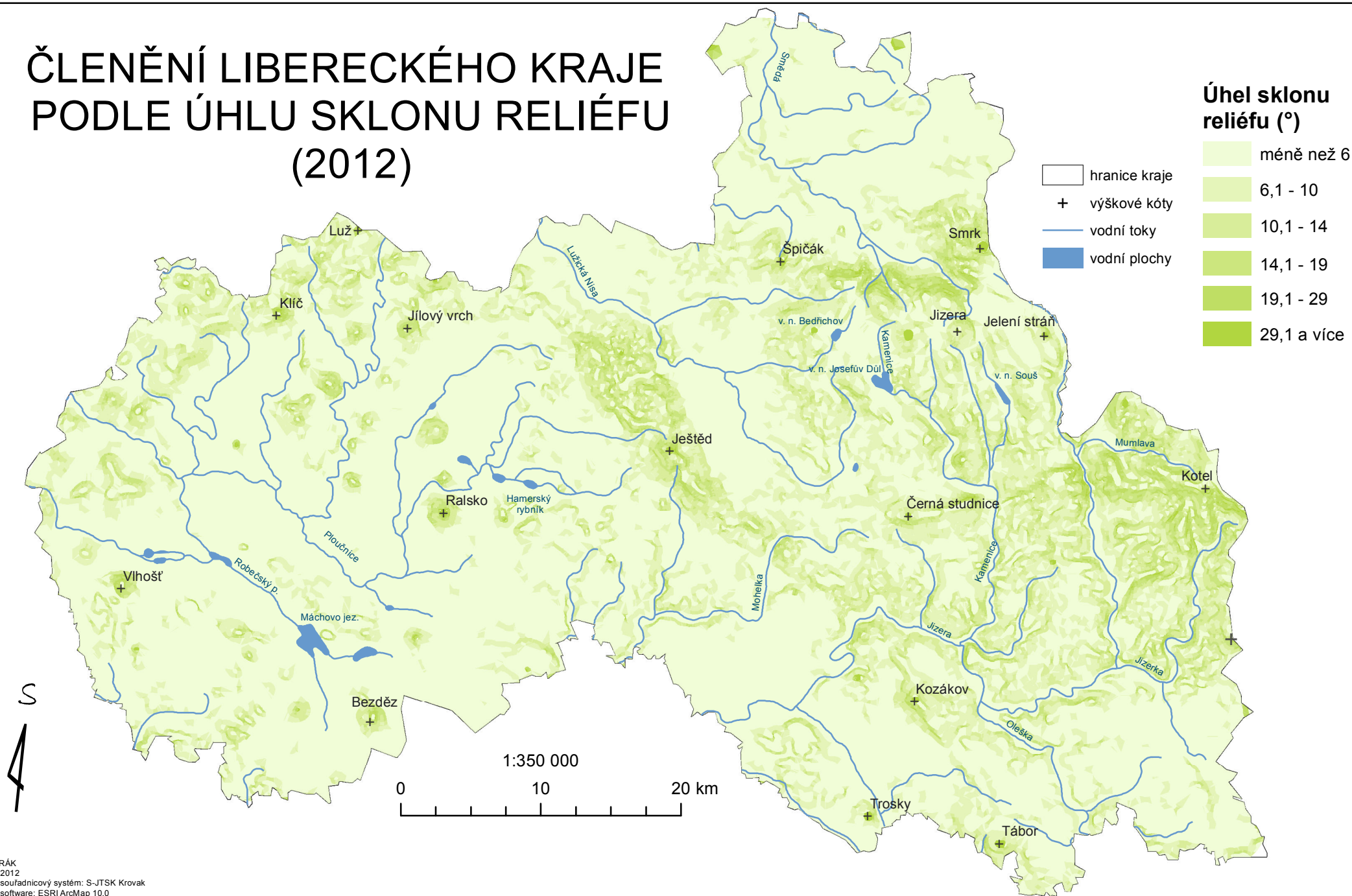

ČLENĚNÍ LIBERECKÉHO KRAJE PODLE NADMOŘSKÉ VÝŠKY (2012)

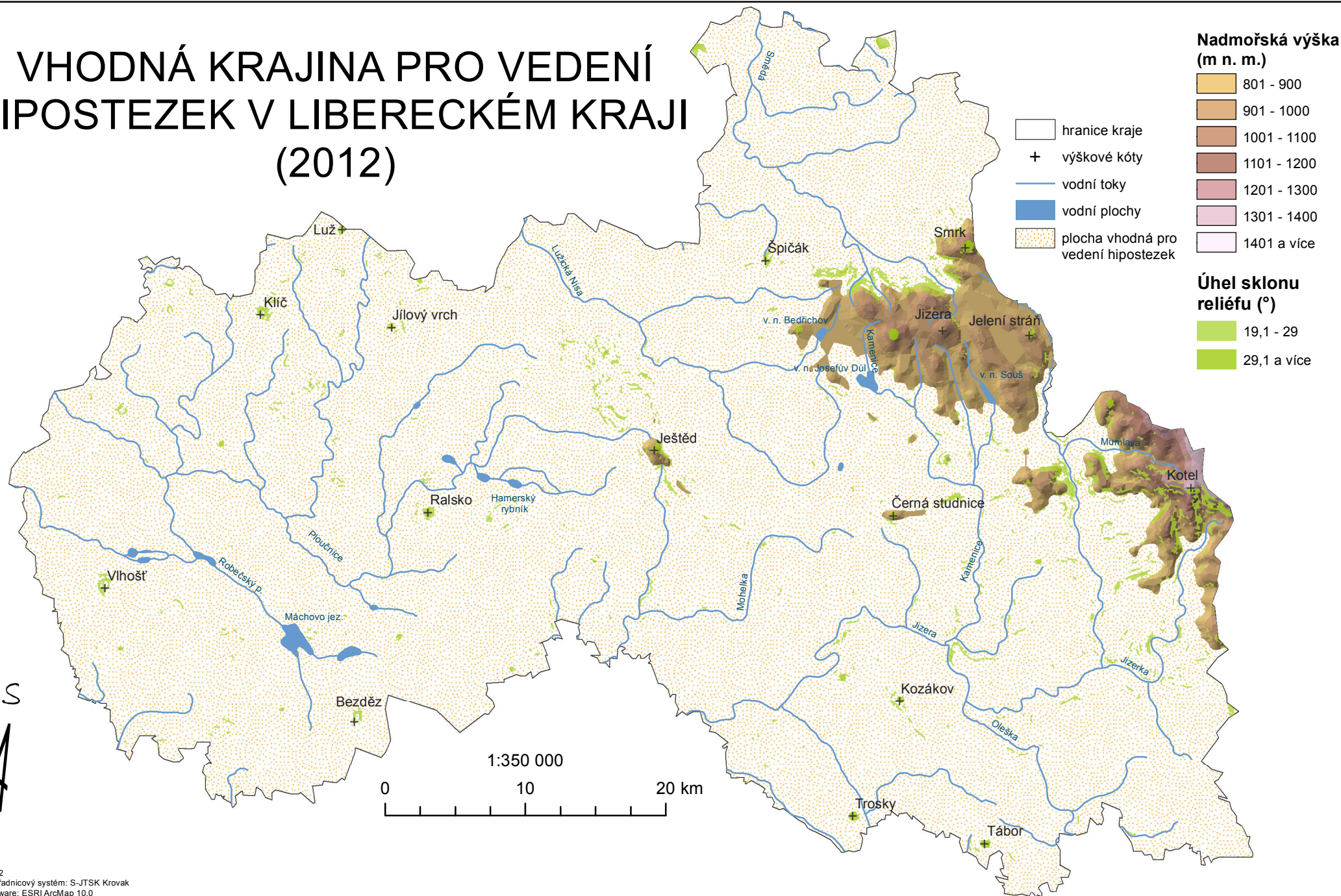

ČLENĚNÍ LIBERECKÉHO KRAJE PODLE ÚHLU SKLONU RELIÉFU (2012)

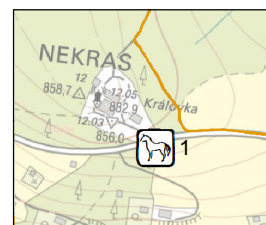
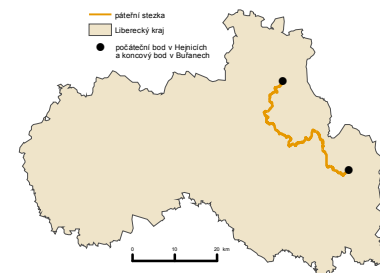

VHODNÁ KRAJINA PRO VEDENÍ HIPOSTEZEK V LIBERECKÉM KRAJI (2012)

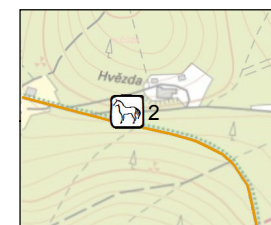

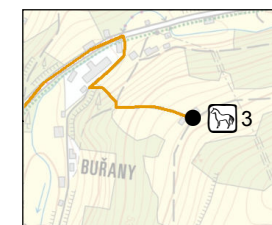
Návrh páteřní stezky v Libereckém kraji (2012)

Chata Královka s úvazíštěm
nedaleko rozhledny
na Nekrasu.

Chata Hvězda s úvazíštěm
nedaleko rozhledny na vrcholu
Hvězda.

Jezdecká stanice Buřany
Kašpárka.

- páteřní stezka
- úvazíště, jezdecká stanice
- počáteční bod v Hejnicích
a koncový bod v Buřanech

1:125 000

